

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІНАНСІВ, ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА ТУРИЗМУ
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
Очна форма навчання, 4 курс

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему

**«ОФШОРНІ ЦЕНТРИ: МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЛЬ У
СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ В ХХІ СТ»**

401-ФМ 17162 КРБ

Розробила студентка гр. 401-ФМ

___. ___. 2021 р. _____ К.В. Бабенко

Керівник дипломної роботи

___. ___. 2021 р. _____ Л.М. Титаренко

Консультанти:

___. ___. 2021 р. _____ І.Б. Чичкало-Кондрацька

із міжнародної економіки

___. ___. 2021 р. _____ А.А Буряк

із міжнародної інвестиційної діяльності

___. ___. 2021 р. _____ В.А. Свічкарь

із міжнародних фінансів

Робота допущена до захисту:

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та туризму

___. ___. 2021 р. _____ І.Б. Чичкало-Кондрацька

Полтава 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІНАНСІВ, ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА ТУРИЗМУ
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
Очна форма навчання, 4 курс

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему

«ОФШОРНІ ЦЕНТРИ: МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЛЬ У
СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ В ХХІ СТ»

401-ФМ 17162 КРБ

Розробила студентка гр. 401-ФМ

15.06.2021 р. [підпис] К.В. Бабенко

Керівник дипломної роботи

15.06.2021 р. [підпис] Л.М. Титаренко

Консультанти:

16.06.2021 р. [підпис] І.Б. Чичкало-Кондрацька
із міжнародної економіки

16.06.2021 р. [підпис] А.А Буряк

із міжнародної інвестиційної діяльності

16.06.2021 р. [підпис] В.А. Свічкарь

із міжнародних фінансів

Робота допущена до захисту:

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та туризму

17.06.2021 р. [підпис] І.Б. Чичкало-Кондрацька

Полтава 2021

РЕФЕРАТ

Бабенко К.В. Офшорні центри: механізм функціонування та роль у світовій економіці в ХХІ ст. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття кваліфікації бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини». Національний університет «Полтавська політехніка Юрія Кондратюка», Полтава, 2021.

Кваліфікаційна робота містить 65 сторінок, 1 таблиць, 10 рисунків, список літератури з 43 найменувань, 2 додатків.

Ключові слова: офшор, офшорна зона, офшорні центри, офшорні схеми, оподаткування, відтік капіталу, антиофшорна політика.

Предметом дослідження є діяльність офшорних зон та їх вплив на економіку держави.

Об'єктом дослідження виступає функціонування та роль офшорних центрів у світі.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в визначенні теоретичних та правових основ офшорних центрів, місці офшорів в світі, використання офшорних схем та напрямків протидії негативним наслідкам діяльності офшорних юрисдикцій.

За результатами дослідження сформульовані поняття офшорної зони, її класифікацію, причини створення. Проаналізовано діяльність офшорних центрів та причини відтоку капіталу через офшорні зони. Визначено переваги та недоліки функціонування офшорів. Досліджено організацію здійснення антиофшорної політики та її ефективність на практиці. Розроблено практичні рекомендації щодо шляхів покращення та підвищення ефективності здійснення деофшоризації в світі та в Україні.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2021 р.

ANNOTATION

Babenko K.V. Offshore financial centres: the mechanism of functioning and role in the world economy in the XXI century. Manuscript. Bachelor's paper for obtaining a bachelor's degree in the specialty 292 "International Economic Relations". National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava, 2021.

The thesis contains 65 pages, 1 tables, 10 drawings, the list of references with 43 sources, 2 appendixes.

Key words: offshore, offshore zone, offshore financial centres, offshore schemes, taxation, capital outflow, anti-offshore policy.

The subject of the study is the operation of offshore zones and their impact on the state economy.

The object of the research is the functioning and role of offshore financial centres in the world.

The aim of this thesis is to define the theoretical and legal foundations of offshore financial centres, offshore locations in the world, use of offshore schemes and ways to counteract the negative effects of offshore jurisdictions.

As a result of the research, the concept of offshore zone, its classification, and the reasons for its creation are formulated. The activity of offshore financial centres and reasons for capital outflow through offshore zones are analysed. The advantages and disadvantages of offshore operation are determined. The organization of the implementation of anti-offshore policy and its effectiveness in practice have been studied. Practical recommendations on how to improve and enhance the effectiveness of the implementation of deoffshorization in the world and in Ukraine were developed.

The thesis was completed in 2021.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ОФШОРНИХ ЦЕНТРІВ.....	7
1.1 Сутність та передумови виникнення офшорних центрів.....	7
1.2 Правові режими функціонування офшорних центрів.....	16
РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЛЬ ОФШОРНИХ ЦЕНТРІВ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ В ХХІ СТОРІЧЧІ.....	22
2.1. Аналіз діяльності офшорних центрів та їх наслідки.....	22
2.2. Досвід використання офшорних схем.....	29
РОЗДІЛ 3. РОЛЬ УКРАЇНИ В СВІТОВИХ ОФШОРНИХ ЦЕНТРАХ.....	42
3.1. Український бізнес в системі офшорних юрисдикцій.....	42
3.2. Антиофшорна політика та перспективи для України.....	48
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ.....	65

				401-ФМ 17162 КРБ			
	П.І.Б.	Підпис	Дата	Офшорні центри: механізм функціонування та роль у світовій економіці в ХХІ ст	Стадія.	Адк.	Акрюшів
Розроб.	К. В. Бабенко				3	65	
Керівник	Л. М. Титаренко				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра міжнародних економічних відносин та туризму		
Н. контр.	В. А. Свічкарь						
Зав. кафедри	І.Б. Чичкало-Кондрацька						

ВСТУП

Посилення процесів інтеграції, лібералізації та збільшення ступеня відкритості державних економік перетворює нинішній світ у складну ієрархічну систему, яка щодня змінюється в напрямку від національного до глобального. Елементи цієї системи утворюють взаємопов'язаний комплекс світової економіки, офшорні зони яких вважаються обов'язковою частиною. Вони відіграють значну роль у конвертації грошей та наборі інвестицій.

Основною причиною, і в той же час метою функціонування офшорних зон, офшорних схем управління та офшорних компаній, є мінімізація податкових зобов'язань як у країні діяльності, так і в країні постійного проживання підприємства.

Ця мета досягається шляхом вилучення всіх або частини доходу з податкової юрисдикції країн з високим рівнем оподаткування.

З огляду на це, офшорні зони є логічним розвитком вільних економічних зон. А для бізнесу використання офшорних зон є одним із найзручніших методів економії грошей, мінімізації оподаткування, участі в капіталі інших компаній та отримання грошей у потрібний час у будь-якій країні світу. Водночас механізм уникнення податків через офшорні зони приносить значні збитки національним бюджетам.

В останні роки офшорні компанії зайняли лідируючі позиції в системі розподілу глобальних рухів капіталу, а криза у світовій економіці лише посилила проблему оптимізації податків та збільшила популярність офшорних зон у всьому світі та в Україні.

Останнім часом більша частина загальної вартості світового капіталу зосереджена в офшорах, через які відбувається близько половини фінансових операцій. Таким чином, основна частина інвестицій в Україну здійснюється через офшорні зони, що спричиняє значний дефіцит бюджетних коштів.

Актуальність роботи обґрунтована тим, що формування системи інтернаціонального бізнесу відбувається в умовах інтенсивного залучення

офшорних зон. Вивчення виникнення офшорних юрисдикцій, їх місце у світовій економіці, застосування офшорних схем, відношення суспільства до офшорного бізнесу дає змогу нам оцінити подальший розвиток офшорів та їх участь у міжнародному русі капіталу. Як наслідок, дослідження стану і тенденцій офшорної сфери досить актуально. Широке використання офшорного бізнесу в кінцевому результаті призводить держави з різним рівнем соціально-економічного становлення до потреби утворити чітку позицію щодо цього явища. І результатом може бути принципово різна політика: від обмеження практики закордонного офшору – до заборони державним бізнесменам застосувати офшорні схеми або ж – до створення офшорного центру у власній країні.

Мета даної дипломної роботи полягає в визначенні теоретичних та правових основ офшорних центрів, місці офшорів в світі, використання офшорних схем та напрямків протидії негативним наслідкам діяльності офшорних юрисдикцій.

Для досягнення поставленої мети виконуються такі завдання:

- визначити теоретичні основи офшорних центрів;
- визначити передумови виникнення офшорів;
- показати правові режими функціонування офшорів;
- оцінити місце та роль офшорних центрів у світовій економіці;
- дослідити використання офшорних схем;
- визначити роль офшорів в Україні;
- дослідити антиофшорну політику.

Об'єктом дослідження є процес функціонування та роль офшорних центрів у світі.

Предметом роботи є теоретичні та практичні засади діяльності офшорних зон та їх вплив на економіку держави.

При написанні кваліфікаційної роботи були використані методи дослідження: системний аналіз (для теоретико-методологічного обґрунтування чинників та наслідків офшоризації); графічний аналіз (для

оцінки динаміки розвитку офшорних центрів, мінімізації оподаткування та інвестиційних надходжень); статистичний аналіз (для обчислення грошових надходжень, збитків національним бюджетам).

Дана робота написана в результаті опрацювання літературних джерел, законодавчих та урядових матеріалів, даних з міжнародних організацій, отриманих з системи Internet.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що отримані результати можуть бути використані для вивчення теми у школах, профільних предметах університету чи науково-практичних гуртках.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загального висновку, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ОФШОРНИХ ЦЕНТРІВ

1.1. Сутність та передумови виникнення офшорних центрів

У сучасному розумінні термін «офшор» означає міжнародні фінансові центри, де кредитні установи здійснюють операції переважно з нерезидентами та в іноземній валюті для країни. Офшор – це метод податкового планування, при якому законодавство країн передбачає повне чи часткове звільнення від оподаткування підприємств та зниження або відсутність вимог до бухгалтерського обліку й аудиту, що належать іноземним особам. Державу або її частину, де діє дане становище, називають офшорною зоною.

Крім того, існує низка інших термінів для позначення офшорної зони: офшорний фінансовий центр, офшорний банківський центр, офшорне середовище, офшорна юрисдикція, офшорний бізнес, безподаткова зона, податковий притулок, податкова гавань, оншор та багато інших синонімів.

Отже, офшорний фінансовий центр – це фінансовий цент, де можна проводити операції, що не підпадають під національне регулювання і не вважаються складовою економіки. Основна причина виникнення офшорних центрів передусім полягала в існуванні надто високих ставок податків на доходи банків у розвинутих країнах і країнах, що розвиваються [6].

Проте саме використання офшорних схем не є новим. Ще в далекому 166 р. до н. е. на Делос в Егейському морі було спрощено митний і контрольний режим. Купці заходили в порти островів, без виконання реєстраційних процедур та без сплаченого ввізного мита, де створювали свої торговельні бази. Як результат було виявлено, що щорічні незначні збори за право торгувати на островах привабило багато підприємців, а доходи місцевої громади від них перевищили попередні надходження, що стягувалися за вищим тарифом. Саме тоді зрозуміли, що і купці підвищили свої прибутки завдяки мінімальним податковим виплатам.

Тоді ж було зафіксовано і перші негативні наслідки низьких податків – купці, що торгували між великими грецькими виробничими центрами (Афіни, Спарта тощо) уникали прямих поставок з міста в місто, а замість цього використовували Делос як перевальну базу. Як наслідок, інші міста отримували недоплату податків і були змушені шукати нові джерела державних доходів або створювати на своїй території такі ж сприятливі умови торгівлі.

Пізніше цей ефект був використаний для створення зон, сприятливих для підприємництва, у містах Ганза, Венеція, Генуя.

Проте необхідні економічні та правові умови для створення «класичних» офшорних зон виникли лише наприкінці XIX століття. Річ у тім, що основою для роботи офшорних зон є не зменшення оподаткування доходів від торгових операцій на даній території, а звільнення від податків на доходи місцевих підприємств, отриманих за кордоном. Тому наприкінці XIX ст. у міжнародних правових відносинах було чітко зафіксовано принципи організації зовнішньоекономічної діяльності.

Перші справді офшорні (не безмитні) зони виникли між двома державами – Панама та Ліберія. Вони дозволили судновласникам з будь-якої точки світу реєструвати океанські торгові судна у своїх портах за невелику щорічну плату, навіть не обкладаючи дані судна податком на прибуток з міжнародних перевезень.

Додатковим фактором, що сприяв подальшому розвитку офшорного бізнесу, був інтерес нового уряду та компанії Великобританії. У 30-х роках XX ст. офшорні режими були введені в колоніальні володіння Великобританії в Карибському басейні. На відміну від Панами та Ліберії, ідеологи створення безмитних зон у Карибському басейні переслідували, перш за все, не мету максимізації доходів місцевих бюджетів островів. Головною метою було створення сприятливого інвестиційного клімату для багатих підприємців з усього світу. Водночас пільгове оподаткування інвестиційного доходу було

гарантоване лише в тому випадку, якщо такі інвестиції спрямовувались до Канади або самого Великобританії.

У повоєнні роки, з розпадом британської колоніальної імперії, ті ж карибські офшорні зони, як і британські острівні території, зайняли ще одну нішу в наданні послуг з реєстрації неоподатковуваних компаній – реєстрацію офшорних банків та страхових компаній. Саме з того часу ми можемо говорити про перший значний бум у розвитку офшорного бізнесу.

Цей бум призвів до надзвичайно швидкого зростання в 60-90-х роках ХХ ст. роль офшорних центрів як у міжнародних фінансових, так і в торговельних відносинах. Насправді для цього були сформовані відповідні передумови – саме тоді був стрімкий розвиток транснаціональних корпорацій, активізація міжнародних контактів, значне прискорення руху капіталу, посилення конкуренції між підприємствами різних країн, які для максимізації прибутковості використовують такий відносно нетрадиційний інструмент – міжнародне податкове планування.

У 70-х роках, коли розгорнулася глобальна фінансова криза, США посилили національні вимоги до банківських резервів, змусивши американські фінансові установи відкрити філії за кордоном, а потім страхові, консалтингові та інвестиційні фірми, насамперед офшорні фінансові центри, як найбільш сприятливих для адміністрації підприємства.

Неабиякий розвиток офшорних центрів відбувся під час розпаду планово-адміністративної системи та в 90-х роках ХХ ст. коли ряд країн Азії, Африки, Латинської Америки та Океанії здобули незалежність. Це невеликі та бідні країни, яким статус офшорів просто допомагає вижити.

Існує думка, що найвищим рівнем розвитку офшорного режиму є його ліквідація – тобто цей інструмент є тимчасовим, необхідним для подолання певних економічних труднощів. Але це у випадку його введення урядом невеликої держави за власною ініціативою для вирішення її нагальних внутрішніх проблем. Якщо функціонування офшорної зони є корисним для

економіки іншої, економічно могутньої держави, цей офшорний статус може зберігатися дуже довго.

Зазначимо, що майже всі території з низьким оподаткуванням відмовляються підтримувати поточні ініціативи Організації економічного співробітництва та розвитку з ліквідації податкових гаваней, а також інші розвинені країни не хочуть припиняти практику надання податкових пільг на своїй території. Таким чином, існування обмеженої кількості офшорних зон може представляти інтерес не тільки, а іноді й не стільки їх громадянам, скільки урядам окремих розвинених країн.

Проаналізувавши вищевикладене, можна зробити висновок, що основною причиною появи офшорних зон стало збільшення податкового навантаження. А для малих країн це стало чи не єдиним варіантом розвитку, оскільки більшість класичних офшорів – це острови, на яких бракує простору та інших природних ресурсів для розвитку виробництва, певних галузей та економіки в цілому. Тому фінансовий сектор є для них чи не однією можливістю розвитку.

Отже, ми визначили історичні причини швидкого розвитку офшорних зон, тому тепер можемо сказати про саму їх суть.

За визначенням ОЕСР офшорний фінансовий центр – це країна або юрисдикція з фінансовими центрами, що складаються з фінансових установ, які мають справу переважно з нерезидентами і/або в іноземній валюті в масштабі, який є непропорційним розміру економіки країни, що приймає. Нерезидентні, або контрольовані, інститути відіграють значну роль у таких фінансових центрах [35].

Причинами привабливості офшорних фінансових центрів як для іноземних, так і для місцевих суб'єктів господарювання є [6]:

- виконання посередницьких функцій для позичальників та вкладників;
- невелике офіційне регулювання;
- буквально відсутність податків та контроль за управлінням портфельними інвестиціями;

- робота іноземних банків на їх землі сприяє збільшенню зайнятості населення району;
- підвищення важливості життя в країнах, де розташовані офшорні банківські центри, завдяки накопиченню коштів від видачі ліцензій, банківських зборів та інших платежів.

Офшорні компанії є зручним інструментом міжнародної торгівлі і безпечним розміщенням свого капіталу в надійних міжнародних банках. Конфіденційність такої компанії досить висока. Оскільки законодавство деяких країн змінюється досить часто, класифікація офшорних компаній є в основному умовним, але для загального розуміння природи офшорних компаній ми наведемо деякі з них.

Найбільш класична класифікація офшорних зон залежить від податкового режиму та вимог до звітності. Відповідно розрізняють класичні офшорні зони, зони з низьким податком та інші зони (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Види офшорних зон

Група офшорних зон	Характеристика	Країни
Класичні офшорні зони	Входять ті країни, в яких офшорні компанії звільняються від оподаткування, тобто компанія платить лише сталу суму за продовження ліцензії на діяльність. В більшості офшорах вимоги до фінансової звітності відсутні чи мінімальні.	Панама, Багами, Британські, Віргінські острови
Зони низького оподаткування	Входять ті країни, в яких офшорні компанії використовують пільги для оподаткування. Фінансова звітність є обов'язковою.	Кіпр, Угорщина
Інші зони	Входять ті країни, в яких компанії сплачують мінімум податків. Бухгалтерський облік вести необхідно.	Велика Британія

Велика кількість класичних офшорних компаній є буквально незаселеними островами, застосовними лише до реєстрації «зв'язкових компаній» у міжнародній торгівлі. Певні офшорні зони не вважаються автономними державами, вони можуть бути частиною країни, з якою держава, резидент якої вважається ймовірним засновником банку, спеціальні угоди про співробітництво в галузі оподаткування, взаємного надання інформації. Протягом цього часу певний статус певної самоврядної території не буде важливою перешкодою для розкриття певних даних.

Існують держави та території, які не обтягуються жодними податками на капітал (наприклад Науру, Вануату, Теркс, Кайкос). Одночасно збираються маленькі податки на прибутки, які приходять через кордони. Часом високорозвинені держави з сучасним оподаткуванням обкладаються за невисокою ставкою прибутку, що надходять через межі, або ж включають невисокі податкові ставки для конкретних суб'єктів (холдинги в Нідерландах). До розташувань офшорних центрів відноситься і Швейцарія. Але ця країна накладає на господарюючі суб'єкти найвищі фіскальні вимоги, але авторитет офшорного центру вона отримала з легкістю і доступністю проведення офшорних операцій, а ще високим ступенем зберігання банківської таємниці.

Також класифікують офшорні зони під кутом зору їх міжнародно-правового статусу, а саме:

- незалежні держави (Багамські острови, Кіпр, Мальта, Сінгапур, Панама та інші);
- держави, пов'язані з більш великими державами (Ліхтенштейн (зі Швейцарією), Монако (з Францією) та інші);
- території, що входять до держави або їй підпорядковуються (Монтсеррат (Велика Британія), Гвіана (Франція), Гонконг (Китай) та інші);
- суб'єкти федеративних держав (Штати Вайомінг, Делавер, Флорида (США) та інші).

Слід зауважити, що статус даних юрисдикцій може змінюватися. Наприклад, як у 1997 р. Гонконг перейшов під суверенітет Китаю, але понині є офшорною зоною.

Офшорні зони можна класифікувати й за географічним принципом, як це показано на рис. 1.1. Відповідно вони діляться на п'ять блоків залежно від їх місця розташування, хоча є і деякі поодинокі офшори.

Рис. 1.1. Класифікація офшорних зон за географічним принципом [5]

Зазначимо, що географічний підхід офшорних зон до основних фінансових центрів насправді спричинив їх перетворення у потужні розподільчі центри фінансових потоків на глобальному рівні. Водночас завдяки розвитку сучасних засобів комунікації та інформаційних технологій, вони не повинні бути прив'язаними до світових ділових центрів і можуть знаходитись далеко від них.

Якщо розглядати офшорні центри лише з точки зору фіскального стану, а саме особливості незлічених переваг для різних категорій платників податків, то дані центри поділяються на кілька груп. Ці держави та території, які [6]:

- не оподатковує власних резидентів (Андорра, Багами)
- оподатковує лише прибуток, отриманий у даній країні, але звільняється від податку на прибуток, що надходить через кордони (Коста-Ріка, Гонконг). У деяких країнах доходи, отримані там, не оподатковуються, але оподатковуються, які вони отримували за кордоном (Монако)
- місцевість, де доходи, отримані поетапно, оподатковуються, однак податкові ставки дуже низькі - нижче 1% (Гернсі, Джерсі чи Шарп)
- оподатковують накопичене багатство (матеріальні цінності), а не поточний прибуток (Уругвай), дозволено використовувати всілякі композиції з перевагами податкових норм, що робить більш вигідними обставини для фізичних осіб.

У Європі такими центрами є Андорра, Ірландія, Монако, за межами Європи – Багами, Бермуди, Кайманові острови, Французька Полінезія або острови Святого Варфоломія.

Можна виділити певні види офшорних фінансових центрів, а саме: паперові центри, в яких зберігається документація і банківські операції реалізуються в невеликих обсягах або взагалі не проводяться, а також функціональні центри, які виконують депозитні операції та надають позики.

Взагалі офшорні зони повинні бути легалізовані – як загалом, так і, особливо, у відносинах з іншими державами, отримавши їх згоду на низьке оподаткування. Особливості офшорного центру включають:

- політична та фінансова стабільність в країні;
- гарантія виконання економічної та банківської таємниці;
- недоступність грошових заборон;
- нові методи зв'язку та гарно узгоджена комунікаційна мережа;
- практична правова система;

- ліберальні валютно-кредитні закони, які захищають інтереси торговців, не накладаючи зайвих обмежень на грошові інститути (низькі податки, незначне втручання держави)
- виконання валютно-кредитних операцій в провідній іноземній валюті для країни;
- легальний дозвіл продажу грошових одиниць за офіційною вартістю, коли офіційний курс валют нижче ринкового, та придбання грошових одиниць, коли офіційний напрямок грошових одиниць знаходиться вище ринкового;
- задоволення особистих потреб торговців.

Офшорна компанія може мати два статуси: статус офшорної компанії-нерезидента та статус резидента, звільненого від оподаткування. Статус офшорної компанії-нерезидента передбачає, що компанія зареєстрована в цій юрисдикції; ніякі операції в цій країні не проводяться й керуються іноземними директорами з-за кордону. Насправді цей статус дозволяє існувати компанії, яка існує тільки на папері, але вона може бути використана для здійснення фінансових операцій на повністю законних підставах у внутрішній структурі транснаціональної компанії (ТНК). Офшорна компанія-нерезидент платить основні податки в країнах – джерелах свого доходу відповідно до принципу територіальності своєї юрисдикції, а в країні реєстрації сплачуються лише реєстраційні мита і щорічні сталі податки. Таким чином, неоподатковуваний дохід ТНК може накопичуватися в юрисдикції, в якій фірма зареєстрована.

Статус звільненої від податків компанії-резидента надається офшорній компанії, якщо вона належить нерезидентам, але керується місцевими директорами, має власний офіс на території юрисдикції та здійснює офшорні операції. Звільнення від податку на прибуток підприємств-резидентів надається лише для офшорних операцій. Така компанія зазвичай також сплачує щорічні податки за зниженою ставкою. У цьому випадку вона має право здійснювати свої операції в країні реєстрації, наприклад, може інвестувати дохід, отриманий в інших країнах. У випадку прибутку з джерел у

країні реєстрації такої компанії застосовуються внутрішні, а не пільгові ставки податку на прибуток.

Загалом, у світі нараховується близько півсотні офшорних зон. За орієнтовними підрахунками, 9,8 % усіх коштів на планеті сконцентровано саме там. Загальна сума, котра зберігається в офшорних зонах, може сягати 32 трлн дол. США – це більше за ВВП США і Японії, разом узятих

Таким чином, ми встановили, що офшорна зона – це, перш за все, специфічне законодавче середовище, яке характеризується наявністю спеціального пільгового режиму оподаткування та регулювання для підприємств з іноземними інвестиціями, діяльність яких спрямована лише на торгівлю та надання послуг за межами ця юрисдикція.

1.2. Правові режими функціонування офшорних центрів

Офшорний бізнес – це підприємницька діяльність, здійснювана, як правило, в рамках міжнародної групи компаній, частина якої знаходиться в країнах, що надають податкові, валютні та інші пільги при інших умовах.

Головною особливістю офшорів є існування спеціального корпоративного законодавства, згідно з яким офшорні компанії реєструються. Це, перш за все, Закон про компанії в тій чи іншій формі: Business Companies Act, International Business Companies Act, Companies Ordinance. Цей корпоративний закон передбачає можливість зареєструвати компанію у формі International Business Company (IBC) або Exempted Company, або Offshore Company, які звільняються від оподаткування в обмін на заборону ведення бізнесу в країні реєстрації [10].

Проте, перед тим як вибрати офшорну зону для реєстрації компанії в Україні потрібно ознайомитися з розпорядженнями Кабінету Міністрів України, а саме:

- Розпорядження КМУ № 449-р від 14 травня 2015 року «Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають

критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України»;

- Розпорядження КМУ від 1 липня 2015 р. № 677 «Про внесення зміни у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 травня 2015 р. № 449» (Офіційний вісник України, 2015 р., № 54, ст. 1762);
- Розпорядження КМУ від 16 вересня 2015 р. № 977-р «Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України».

Наведемо приклад як проходить реєстрація компаній в офшорних зонах в Україні.

Насамперед потрібно буде вибрати організацію, яка займається реєстрацією офшорів. В основному такі компанії надають як реєстраційні, так і постреєстраційні послуги (протягом 1 року).

Після детального ознайомлення компанії з усіма необхідними умовами клієнту потрібно буде надати пакет документів, необхідних для реєстрації компанії в певній офшорній зоні, як правило:

- інформація про засновника (засновників) та директора компанії: ім'я, дата та місце народження, місце проживання, копія паспорта;
- якщо засновниками є юридичні особи, то будуть потрібні статутні документи компанії та рішення про створення дочірнього підприємства/представництва;
- назва створеної компанії.

Усі запропоновані документи мають бути нотаріально засвідчені та перекладені на мову держави, що підлягає реєстрації.

Слід зазначити, що країни вимагають присутності нерезидентів при створенні банківського рахунку. Однак часто це відбувається, коли рахунки відкриваються в банках країн Прибалтики, які не мають таких умов.

Термін реєстрації офшорної компанії становить від двох тижнів до місяця (залежно від контрагента з яким ви співпрацюєте). Як варіант, можете

придбати готову офшорну компанію, яка забере лише два-чотири дні. Клієнти не зобов'язані бути присутніми особисто, вони просто копіюють паспорти та подають заявки через Інтернет.

У деяких офшорних державах нерезиденти можуть зареєструвати компанію просто заповнивши онлайн-заявку.

Завершальним етапом вже буде саме вибір офшорної зони. А вибір юрисдикції, насамперед залежить від цілей самого бізнесу.

Найчастіше офшорні компанії використовуються для оптимізації оподаткування. І якщо клієнт планує зареєструвати компанію в «податковій гавані» слід ознайомитися з деякими аспектами Податкового кодексу України (ПКУ), що регулює офшорну діяльність [10]:

- згідно з підпунктами 139.1.13 та 139.1.15 пункту 139.1 статті 139 Податкового Кодексу України, а також підпункту 140.1.2 пункту 140.1 статті 140 Податкового Кодексу України, до складу витрат за визначенні оподаткованого прибутку не включають витрати на придбання у нерезидента з офшорним статусом консалтингових, маркетингових, рекламних, інжинірингових послуг, а також роялті, виплачене на його користь;
- у пункті 161.2 статті 161 Податкового Кодексу України йдеться про те, що лише 85% витрат на оплату товарів/послуг на користь нерезидентів з офшорним статусом включають до загальних витрат платників податків;
- згідно з підпунктом 153.3.6 пункту 153.3 статті 153 Податкового Кодексу України і пунктом 167.2 статті 167 Податкового Кодексу України, дивіденди, отримані платником податку від компанії нерезидента з офшорним статусом, зараховують до складу доходів і оподатковуються;
- особливості оподаткування доходів нерезидентів, описані у статті 160 Податкового Кодексу України;

- міжнародні договори про ухилення подвійного оподаткування (стаття 103 Податкового Кодексу України) є виключно доходами нерезидентів (бенефіціарів), отриманих від діяльності на території України.

Суперечки, що виникають між партнерами при виконанні контрактів, які вони не змогли вирішити договірним шляхом під час переговорів, відповідно до міжнародних традицій, передаються на арбітраж.

Зацікавлені сторони можуть звернутися до міжнародного комерційного арбітражу за наявності арбітражної угоди, укладеної між ними. Арбітражна угода – це угода між сторонами про передачу на арбітраж усіх або певних суперечок, які виникли або можуть виникнути між ними у зв'язку з якимись конкретними правовідносинами, незалежно від того, є вони договірними чи ні.

Сторони арбітражної угоди, попри певні переваги арбітражу та зростання його популярності у світовій практиці, часто суттєво обмежують можливість укладення арбітражних угод за участю держави. Наприклад, у Саудівській Аравії держава чи урядова організація повинні отримати спеціальний дозвіл на участь у міжнародному арбітражі. Відповідні обмеження існували в Бельгії до внесення змін до закону в 1998 р. У Сполучених Штатах федеральний уряд не має права укладати арбітражні угоди, але такої заборони для державних установ та організацій немає. У Франції, Австрії та Італії юридичні особи публічного права можуть укладати арбітражні угоди лише за спеціальним дозволом. Однак у Франції органи державної влади можуть подавати до арбітражу будь-які суперечки, що виникають внаслідок зовнішньоекономічної діяльності.

Арбітраж вирішує спір відповідно до норм права, які сторони вирішили застосувати до суті спору. Якщо не зазначено інше, будь-яке положення закону або правової системи будь-якої держави тлумачиться як таке, що безпосередньо посилається на матеріальне право цієї держави, а не на її колізійні норми. За відсутності будь-яких вказівок сторін третейський суд застосовує закон, визначений відповідно до колізійних норм, які він вважає

застосовними. У всіх випадках арбітражний суд виносить своє рішення відповідно до умов угоди та з урахуванням комерційної практики, що стосується угоди.

Арбітражне провадження припиняється остаточним арбітражним рішенням (при вирішенні суперечки по суті або шляхом мирової угоди) або арбітражним рішенням, що припиняє арбітражне провадження.

Таким чином, законодавство офшорних юрисдикцій намагається йти в ногу з часом, пристосовуючись до сучасних вимог і, загалом, стаючи більш прозорим і цивілізованим. Водночас він зберігає багато функцій, які роблять офшорні компанії привабливими для широкого кола міжнародних інвесторів.

Отже, поняття «офшорна зона» є актуальним у сучасному світі. Території з пільговим податковим режимом з'явилися в античному світі та прогресували в наступні століття. Кожна держава сама визначає, які офшорні території визнавати, а які ні. Їх розрізняють за різними критеріями: територіальність, надійність, фіскальна ситуація, податковий режим, міжнародно-правова хартія тощо.

На процес розвитку офшорних юрисдикцій, мабуть, найбільший вплив мали процеси глобалізації, що призвело до буму розвитку офшорів наприкінці 70-80-х років минулого століття.

Офшорна компанія становить особливий організаційно-правовий статус підприємства, який забезпечує йому максимальне зменшення податкових витрат (часто – до нуля). Однак, з юридичної точки зору, офшорна компанія принципово не відрізняється від інших компаній та підприємств цієї країни. Вона є повноцінним суб'єктом господарських відносин і може укладати угоди на одному рівні з іншими юридичними особами.

Для офшорних зон характерний спрощений та прискорений процес реєстрації іноземних осіб, під час якого до державного бюджету сплачується символічний збір. Для нерезидентів встановлені знижені ставки податку на доходи фізичних осіб та податку на доходи фізичних осіб. Офшорні компанії звільняються від державного валютного контролю, тому вони можуть бути

переконані в конфіденційності своєї діяльності, яка здійснюється шляхом ведення закритих реєстрів акціонерів та директорів та відсутності потреби у фінансовій звітності. З метою захисту національного бізнесу офшорним компаніям заборонено вести бізнес в офшорній зоні. Дохід офшорної зони представлений платою за реєстрацію та перереєстрацію, податковими надходженнями, витратами на утримання представництв офшорних компаній.

До того ж більшість офшорних зон мають відносно прості вимоги щодо ліцензування та регулювання для фінансових компаній та інших фірм.

Законодавче регулювання офшорів у багатьох випадках, наприклад, щодо різних податкових даних, попри різницю в рівнях оподаткування, реєстрації та ведення бізнесу тощо. Водночас у світлі останніх подій світового тиску на офшори, більшість офшорних зон змушені визначати власника законодавства з точки зору висновку для компаній, які є членами їхніх пільг. Однак така ситуація дещо зменшила конфіденційність офісів для глобального бізнесу.

РОЗДІЛ 2

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЛЬ ОФШОРНИХ ЦЕНТРІВ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ В ХХІ СТОРІЧЧІ

2.1. Аналіз діяльності офшорних центрів та їх наслідки

У сучасному світі офшорні центри відіграють істотну роль. Вони не тільки мають легальну зацікавленість, але й є елементом злочинних задумів з огляду на високий рівень конфіденційності та умову анонімності банківських рахунків.

У сучасному суспільстві існує установлена думка про те, що офшорні фінансові центри пов'язані виключно з конфіденційністю у питаннях оподаткування. Однак офшорне законодавство дуже різноманітне і може включати різні сфери регулювання. Зокрема, в офшорних зонах можуть бути унікальні форми трасту, фонди взаємних інвестицій, кептиве страхування. Офшорне законодавство може включати аспекти корпоративного та банківського права. У всіх вищезазначених областях відповідно до офшорного законодавства, передбачується дотримання існуючого режиму конфіденційності, що є основним принципом дії цих фінансових центрів. Офшорні фінансові центри також залучають інвесторів можливістю податкового планування, інструментами захисту активів.

Офшорні юрисдикції сприяють активнішому перетіканню капіталу між країнами та розвитку нових форм кредитування. З одного боку, вільний рух капіталу створює передумови для збільшення інвестицій, а з іншого - ще більше збільшує диспропорції у розподілі фінансових потоків між країнами. Наприклад, можуть практикуватися операції з надання позик резидентам для передоплати нерезидентам, зареєстрованим в офшорних юрисдикціях. Через певний проміжок часу такий аванс повертається, тобто, по суті, така операція є безвідсотковою позикою офшорної компанії. Прибуток, заощаджений на податках, значно перевищує відсотки, сплачені за позичку. Кредитування

офшорних компаній може мати приховані форми, такі як роялті та інші платежі за використання інтелектуальної власності. Таким чином, використання офшорних компаній є досить вигідним для холдингових компаній при побудові внутрішньогрупових схем фінансування та виплат роялті, торгових операціях в ЄС, захисту активів з низькою гарантією майнових прав у країні походження активів.

Офшори також активно задіяні у міжнародній торгівлі. З одного боку, це дає можливість збільшувати обсяги міжнародної торгівлі, а з іншого – трансфертне ціноутворення сприяє розмиванню податкової бази. Саме тому трансфертне ціноутворення на сучасному етапі розвитку економіки знаходиться в полі зору економічних регуляторів, які проводять активну роботу з попередження використання трансфертного ціноутворення у схемах ухилення від сплати податків.

Незважаючи на специфіку діяльності підприємств, що використовують офшорні компанії для мінімізації витрат, спостерігається часте використання стандартних видів офшорних схем, зокрема, на основі координації діяльності філій материнським підприємством.

Варто зауважити, що за останні роки була створена група офшорних грошових установ, яка щороку надає послуги у розмірі до 75% загальних грошових потоків. Ці грошові центри виробляють сукупні накопичені активи Лондона, Нью-Йорка та Токіо. Деякі офшорні компанії також конкурують, насамперед у галузі лібералізації податків та критерію створення бізнесу.

Для оцінки формування та стану офшорних зон ми визначимо найважливіші переваги та недоліки цієї роботи на основі SWOT-аналізу, що дозволить нам виявити сильні та слабкі сторони офшорної роботи для країни, а також здібності та небезпеки, які супроводжують цей процес.

ОЕСР разом з Міжнародною групою з боротьби з відмиванням грошей (FATF), МВФ, ООН, ЄС та іншими міжнародними організаціями активно вивчають роботу офшорних грошових центрів як інституційну форму

офшорного бізнесу з початку 2000-х років. Вони визначають роль офшорної роботи в універсальній економіці на основі таких положень:

- це колосальна перерозподільна ланка у великому русі грошей, оскільки офшорний капітал має значний ефект на всі країни світу завдяки масовій взаємодії між економічними ринками країн;
- офшорні фінансові потоки суттєво підвищують рівень колективного оподаткування в розвинених країнах; збільшують прибуток ТНК і тим самим забезпечують реінвестування та повторний рух офшорних фондів при розширенні мережі філій міжнародних корпорацій; покращує рівень життя в державах, які встановили офшорну юрисдикцію; ініціює формування ринку фінансових послуг;
- при перерозподілі офшорного капіталу здійснюється його збільшення, що спричинює зростання його готівкового обороту, що фактично призводить до занепокоєння світової спільноти щодо його стійкості, законності та адаптації.

Важливою перевагою міжнародного офшорного бізнесу, який відіграє важливу роль у переміщенні як позик, так і інвестицій у бізнес, є створення та допомога вільних фінансових зон, які виступають ключовим моментом прискореного фінансового розвитку через транскордонні потоки, накопичення інвестицій, обмін технологій та інформації.

Ще одна сильна сторона полягає в тому, що фактично офшорні центри впливають на міжнародні «фінансові канали», тобто на те, як рухається капітал, змінює напрямок. Офшорні зони є універсальними центрами підвищеної концентрації коштів. Крім цього, мінімізація витрат грошових потоків вважається необхідною функцією офшорних центрів. Більше того, немає необхідності надавати документацію щодо грошових операцій, звичайна процедура реєстрації компаній дозволяє швидко перерахувати гроші в будь-яку точку світу. Таким чином, офшорна компанія сприяє прискоренню загальних грошових потоків.

Все це дозволяє кваліфікувати суть SWOT-аналізу – здатність, яка полягає в тому сенсі, який мають офшорні зони для формування цих юрисдикцій.

Основну частину офшорних зон становлять райони з не дуже сприятливими причинами, які не дають можливості їм стійко розвиватися, що охоплюють віддаленість, негативні кліматичні та ландшафтні обставини, недоступність особистого виробництва, необхідні корисні копалини та мінерали, відсталість промислового підрозділу, низька чисельність населення та інші. Субсидовані обставини для іноземних торговців ініціюють набір та приплив коштів, що, своєю чергою, залучає кваліфікованих експертів та сприяє фінансовому розвитку країни. У деяких країнах офшорні фірми приносять до 50% доходу та забезпечують робочий простір для населення.

Взагалі, поняття офшорної юрисдикції означає:

- участь у глобальній системі світових інвестицій, вхід до міжнародних фінансових ринків через використання іноземної юрисдикції;
- забезпечення накопичення коштів, що, в свою чергу, допускає керування ризиками та підтримувати стабільність;
- вдосконалення спільного правління;
- оптимізація деяких галузей бізнесу;
- використання переваг з податкових, адміністративних та інших пільг;
- утримання конфіденційної інформації компанії.

Третім компонентом SWOT-аналізу є виявлення дефектів в офшорних центрах. Як результат, варто зазначити, що офшорні зони насправді вважаються засобом поліпшення інвестиційної роботи та отримання прибутку в бюджетах "придушених" регіонів, фінансовий ефект від яких ґрунтується на збільшенні муніципальних прибутків за рахунок зменшення податкового навантаження. Наприклад, негативні обставини ведення бізнесу в країні утворюють умови і штовхають підприємців до пошуку шляхів мінімізації податкового тиску. Однією з цих технік вважається створення офшорних компаній. Однак, що стосується країни, така дорога веде до дефекту

податкових надходжень до бюджету. Незалежно від цього, створення офшорних компаній на законодавчому рівні вважається абсолютно законним.

Серед причин відтоку коштів від держави є такі, як недостатня прозорість банківської системи, високий ступінь корупції, політична небезпека, недосконалість законодавства та судової влади щодо стягнення невикористаної заборгованості та подібне. Ці передумови спонукають різноманітних підприємців пришвидшити дії. Як наслідок, більшість офшорних операцій розглядається як можливість незаконного експорту коштів.

Аналіз Financial Secrecy Index станом на 2020 рік показав, що оборот незаконних транскордонних грошових потоків у всьому світі оцінюється в середньому в 1-1,6 трлн. доларів США., а активи, розміщені в юрисдикціях з низьким податком, становить 32 трлн. доларів США. Згідно з дослідженням ОЕСР, країни втрачають до 250 мільярдів доларів США на рік податкових доходів.

Деякі країни намагаються закрити великий податковий дефіцит у своїх бюджетах, поступово запроваджуючи правила та інструменти боротьби з ухиленням від сплати податків в офшорних районах. Ця модифікація, що характеризується прозорим наданням економічної та податкової інформації у світі, була зафіксована сильними анти-офшорними ініціативами на міжнародному рівні.

Більше того, слід зауважити, що «чорний» список ЄС у 2018 році потроївся та збільшив список держав з 5 до 15 держав, які не співпрацюють з європейськими податковими органами. Це фактично означає, що держави зі списку матимуть більше бар'єрів для врегулювання та торгівлі з державами ЄС, що охоплюватиме також посилення контролю. Це доставить незручності як жителям цих держав, так і фірмам, зареєстрованим там.

Завершальним напрямком SWOT-аналізу вважається обґрунтуванням небезпек, пов'язаних з офшорними роботами, що в реальному часі часто включає інвестиції та емісійний характер.

Як результат, основним негативним ефектом використання офшорних схем компаніями-резидентами на державному рівні вважається відтік коштів. Окрім цього, в державних економіках мають місце такі переміни:

- зниження муніципального бюджету за рахунок зменшення податкових надходжень;
- структурні руйнування в економіці;
- зменшення державних інвестицій всередині країни;
- посилення підпорядкованості країни зовнішнім позикам;
- недотримання сили балансу грошового ринку держави.

Все це негативно впливає на конкурентоспроможність країни на великому ринку і в сукупності призводить до майбутнього ослаблення економіки держави. Слід зауважити, що з точки зору стабільного формування загальної економіки в цілому, інтереси населення світу, офшорна робота не вважається продуктивною і не примножує реального багатства і не сприяє соціально-економічному прогресу.

Безсумнівно насправді ведення бізнесу через офшорні центри часто переслідує злочинні цілі (ухилення від сплати податків або спроби легалізувати незаконно отриманий дохід). Водночас проведення офшорних операцій є абсолютно законною практикою. Більшість міжнародних компаній використовують офшорні філії, будучи сумлінними платниками податків у країнах походження.

Однак офшорні юрисдикції зараз стали необхідним елементом процесу «відмивання грошей». «Відмивання грошей» через офшорні банківські гавані, сховища, трасти та компанії перетворює злочинний прибуток у легальні фонди. Мільйони прибутків від нелегальної та злочинної роботи «відмиваються» через офшорні організації, а потім передаються через трасти, підроблені особи тощо для придбання нерухомості та законного бізнесу. Таким чином, існують діаметрально протилежні погляди на роль офшорних компаній у соціально-економічному розвитку суспільства. Ось чому свіжа інтерпретація офшорних зон важлива не тільки для запобігання незаконним

операціям та боротьби з оптимізацією податків, але й для реалізації їх статусу міжнародних валютних центрів.

Отже, розглянувши всі наслідки діяльності офшорних центрів можна виділити переваги та недоліки офшорів.

Переваги діяльності офшорних центрів:

- створення сприятливого інвестиційного клімату та збільшення інвестицій;
- створення робочих місць;
- відсутність необхідності подавати бухгалтерські звіти урядові чи податкові органи;
- спонукання до зниження загального податкового тягаря і на цій основі стимулювання активності в світовій економіці;
- використання декількох офшорних компаній під час приватизації підприємств з метою збереження анонімності реального власника та отримання контрольного пакету акцій підприємства;
- можливість безкоштовного використання валюти;
- банківські рахунки в будь-якій валюті;
- прибуток (капітал) у твердій валюті, в надійних банках та в стабільній країні;
- ефективна та недорога банківська система;
- можливість легального володіння нерухомістю за кордоном;
- можливість отримати дозвіл на роботу та дозвіл на проживання.

Недоліки діяльності офшорних центрів:

- недобросовісна податкова конкуренція і, відповідно, ухилення від сплати податків;
- отримання неконкурентних переваг тими компаніями, які використовують офшор;
- відтік капіталу;

- несприятливий вплив на соціальну ситуацію в країнах-донорах, пов'язане з негативною оцінкою втечі від податків в громадській думці;
- створення елементів нестабільності у світовій економіці та фінансах через можливість скупчення великих сум капіталу в офшорних зонах, насамперед спекулятивних;
- зростання тіньової економіки;
- зростання безробіття в країнах-донорах.

Порівняння цих двох переліків показує, що одна й та сама властивість офшорів може трактуватися і як перевага, і як недолік в залежності від конкретних, нерідко протилежних, інтересів приватних інвесторів, національної влади (перш за все податкових органів), міжнародних організацій.

2.2. Досвід використання офшорних схем

Завдання, які підприємець ставить при створенні офшорної компанії, можуть бути успішно виконані лише за допомогою продуманої офшорної операції (схеми), тобто підприємницької діяльності фінансового або комерційного характеру, в якій використовується офшорна компанія.

Якщо офшорна компанія створена, але операції з використанням не проводяться або проводяться некомпетентно, така офшорна компанія може стати тягарем для своїх власників, забираючи фінансові ресурси, викликаючи надмірну недовіру з боку контролюючих органів і не виправдовуючи її існування.

Найбільш популярний напрям офшорного бізнесу для українських підприємців – експортно-імпортні операції. Дані операції мають важливі переваги для підприємств у порівнянні з міжнародною торгівлею. Передусім проводячи зовнішню торгівлю з використанням офшорних фірм можна досягти збільшення величини прибутку від реалізації товарів і послуг завдяки

економії на податках як в Україні, так і за кордоном, а також реалізувати товар, вироблений у тіньовому секторі. Крім того, українські підприємці з підпорядкованими офшорами фірми отримують чудову можливість регулювати торговельний приріст і митну вартість товарів. При правильному розрахунку регульованої вартості товарів податкове навантаження на українське підприємство зменшується. Таке явище давним-давно у світі називають таким словосполученням – «трансфертне ціноутворення».

Ідея полягає в штучній передачі торгових доходів від експортно-імпоротної операції від української компанії до офшорної компанії з традиційної офшорної зони. Це завдання виконується елементарно – потрібно встановити між торговцем і клієнтом якусь фірму «прокладку» – офшорного посередника, на яку буде осідати 90-95% усіх торгових доходів. Торговий дохід офшорної фірми практично походить від дельти між регульованою вартістю та ринковою вартістю продукції. Виконання схеми трансфертного ціноутворення повністю залежить від типу схем, які можна поділити на:

Експортна схема (рис. 2.1)

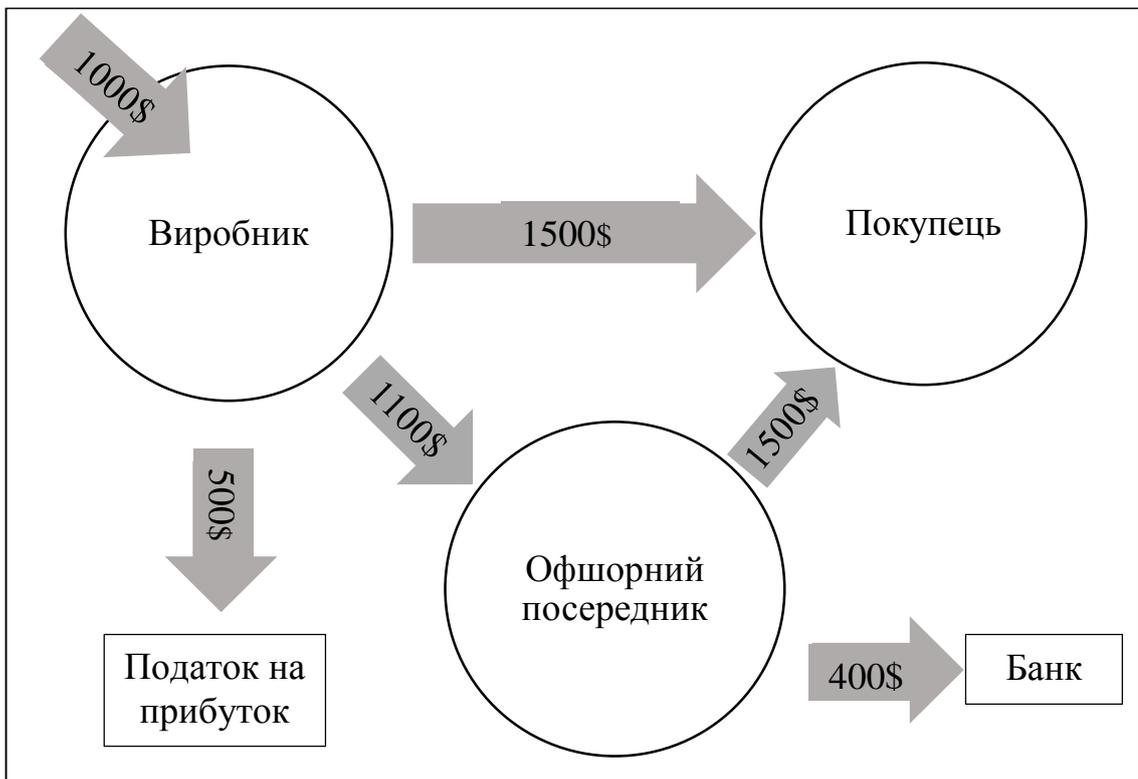

Рис. 2.1. Експортна схема [38]

При експорті офшорна компанія купує експортовані товари за найнижчою ціною, а потім перепродує товари кінцевому покупцеві за ринковою ціною, залишаючи неоподатковуваний прибуток. Товар фізично переміщується прямо від покупця до продавця, але всі фінансові потоки проходять через рахунок офшорної компанії.

Імпортна схема (рис. 2.2)

Принцип схеми – обернений до попередньої, тобто з метою мінімізації прибутку в Україні ціна товару не знижується, а навпаки завищується. Або, навпаки, для товарів з високим митом оголошену ціну зазвичай зменшують.

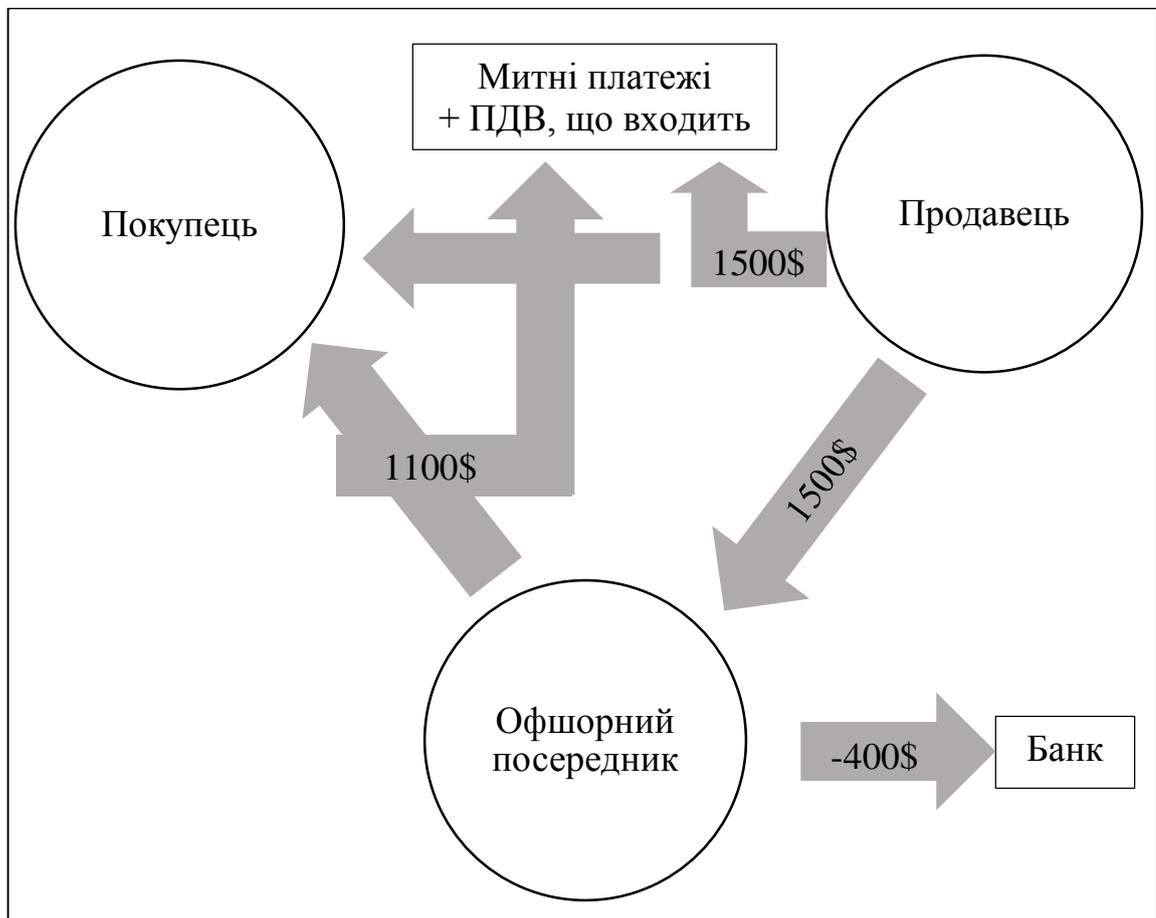

Рис. 2.2. Імпортна схема [38]

Лізингова схема (рис. 2.3)

Схема лізингу є реальним методом застосування іноземних офшорних фірм. Міжнародна схема лізингу широко використовується у 2 випадках: для

переказу коштів за кордон із законних причин, які в майбутньому, залежно від цілей та завдань власника офшорної компанії, мають усі шанси перебувати в іноземних банках, і для зворотних інвестицій в Україну. Відповідно до законодавства про лізинг, об'єктом лізингу є здатність бути основним та рухомим активом, важливим у роботі підприємства-резидента.

Лізинг – це вид підприємницької діяльності, при якому одна особа (лізингодавець) передає майно іншій стороні (лізингоодержувачу) для користування протягом певного періоду. За це орендар сплачує орендні платежі контрагенту.

Міжнародний лізинг – це договір лізингу, укладений суб'єктами, які перебувають під юрисдикцією різних держав, або коли майно або платежі перетинають національні кордони.

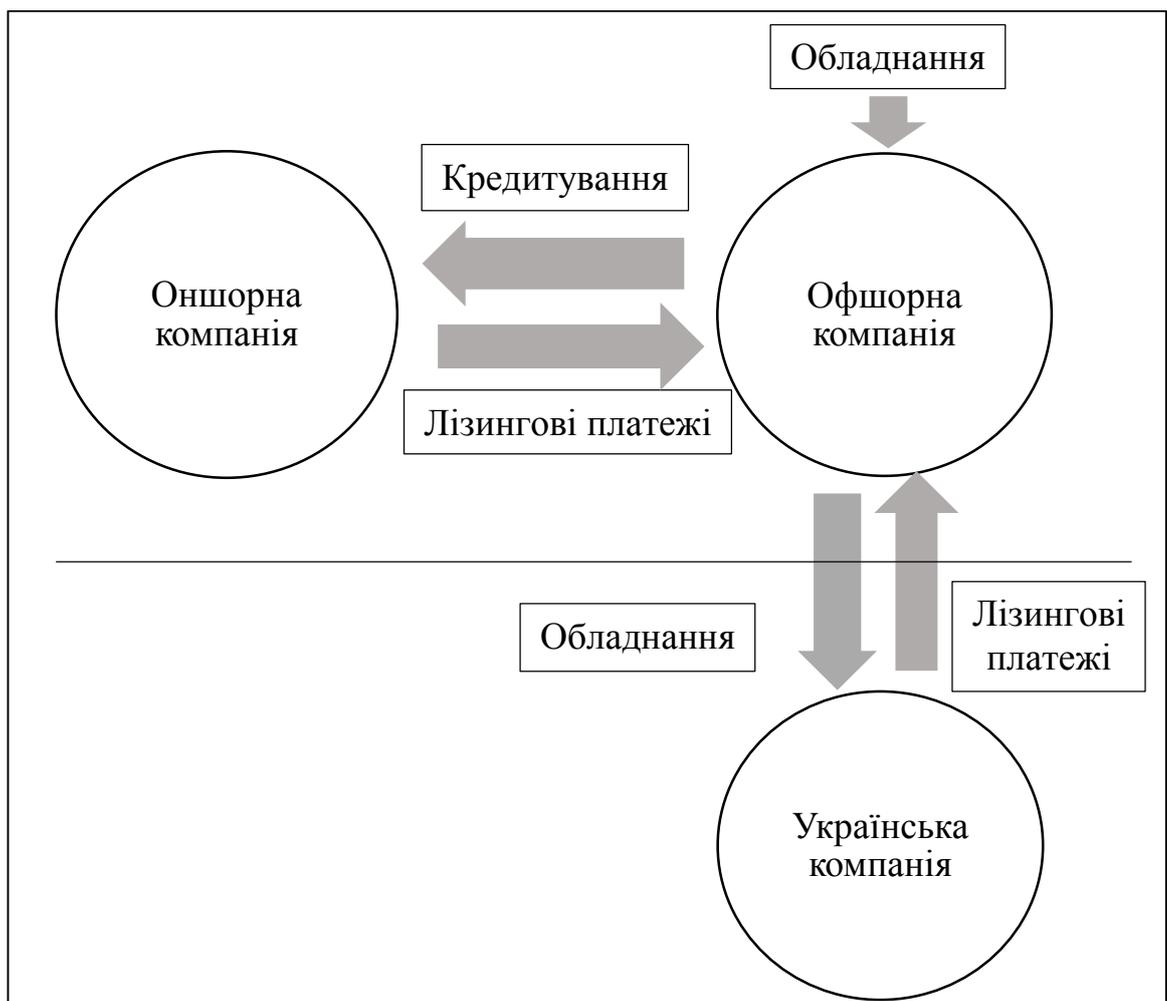

Рис. 2.3. Лізингова схема [38]

Розглянемо як діє дана схема на практиці. Уявимо, що нам потрібно купувати якісь товари чи обладнання за кордоном. Формуються традиційні офшорні та офшорні компанії. Офшорна компанія видає позику офшорній компанії. Берегова компанія набуває необхідного обладнання або товарів та укладає договір оренди з українською компанією (існує контракт на уникнення подвійного оподаткування). Згодом, орендуючи обладнання, українська фірма систематично сплачує орендні платежі кіпрській фірмі. Офшорна фірма перераховує кошти офшорній фірмі у формі погашення позики та відсотків за позику. Українська компанія отримує офіційний канал для переказу валютних коштів в офшори. Орендні платежі нараховуються за вартістю, фактично, що має можливість значно зменшити податкові платежі цієї компанії.

Схема володіння активами (рис. 2.4)

Активи – це сукупність майна, а саме: матеріальне, фінансове та нематеріальне, що належить підприємству.

Для даної схеми потрібно побудувати таку схему, яка б забезпечила захист активів та оптимальне оподаткування доходів від володіння активів.

Дані вимоги можуть бути виконані, якщо активи компанії знаходяться у володінні трасту. Саме надання цільових активів трасту не узгоджується з українським законодавством. В результаті цього активи набуває берегова компанія, яка зобов'язана знаходитись у країні, з якою підписаний договір про уникнення подвійного оподаткування. Акції цієї компанії належать трасту, бенефіціаром трасту може бути резидент України. Але краще за все влаштувати офшорну компанію як бенефіціара. Засновник трасту має можливість бути бенефіціаром, але краще використовувати офшорну компанію. Окрім цього, щоб траст не мав можливості бути визнаним фіктивним, він повинен бути дискреційним. А для того, щоб нейтралізувати безповоротний характер трасту, можна укласти опціонну угоду про викуп усіх активів за найнижчою ціною, наприклад, 100 доларів.

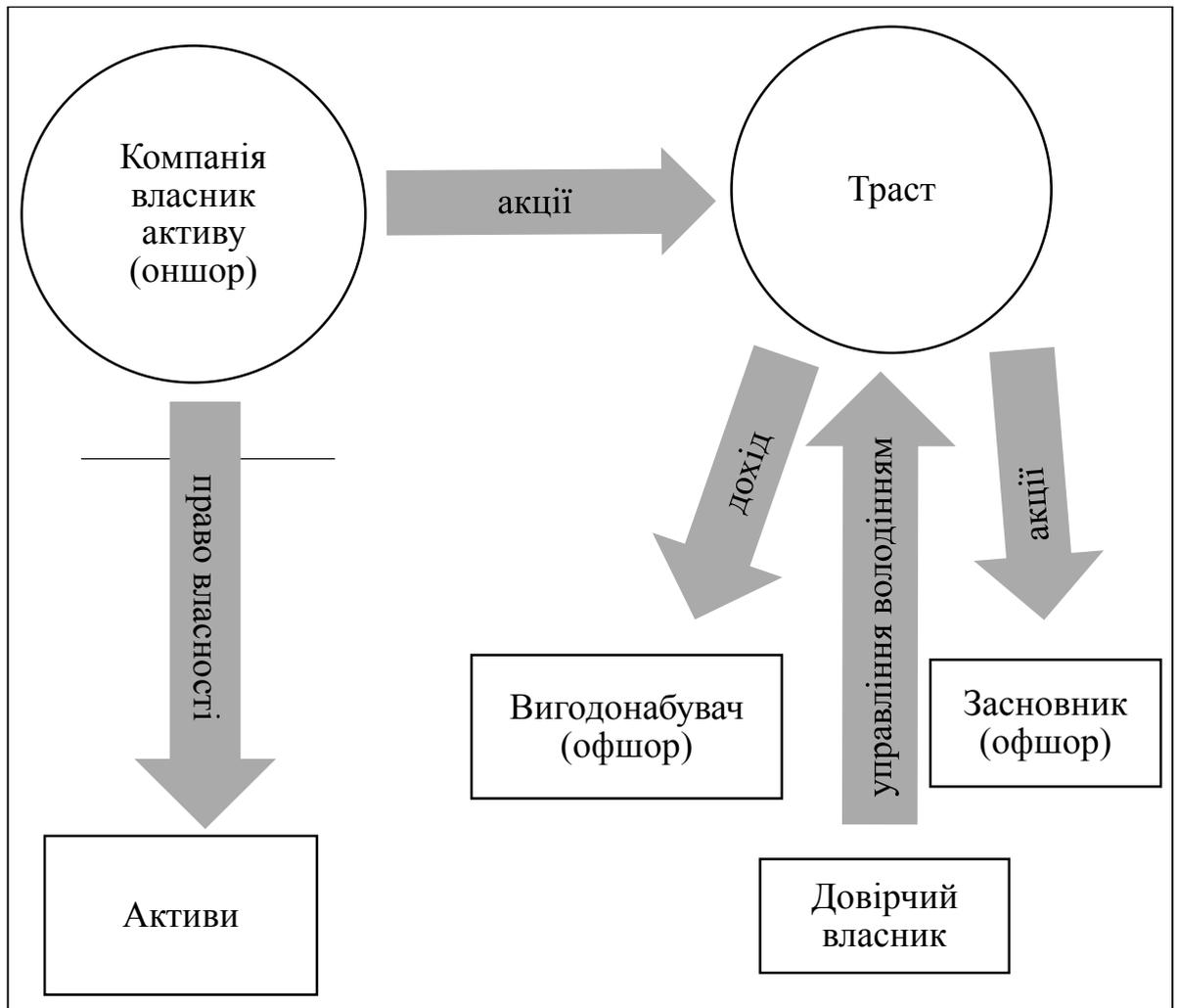

Рис. 2.4. Схема володіння активами за допомогою трасту [38]

Таким чином, довіра до схеми утримання активів дозволяє маркувати активи в окремій структурі, захищеній від кредиторів. Траст гарантує конфіденційність права власності за належними податками. У цьому випадку траст має можливість виконувати функції заповіту.

Агентська схема (рис. 2.5)

Офшорна фірма доручає британській компанії, яка виступає в ролі агента, купувати та перепродавати товар та фінансувати позицію. Офшорна фірма діє від свого імені, але за довіреністю та коштами офшорної фірми. Розрахунки проводяться через рахунок британської фірми, але її прибутком вважається тільки сума агентських (комісійних) зборів.

Особливістю є те, що агентська схема у податковому плануванні дозволяє ухилитися від прямих відносин вітчизняних компаній з офшорними

компаніями. Таке будовання моделі призводить до того, що фактично агентська фірма згідно з агентської угоди коштами офшорного принципала від його імені, в його інтересах, але від свого імені укладає контракти та виконує всі вітчизняні операції. За дане доручення агентська фірма отримує агентську комісію (0,5-5%), яка підлягатиме оподаткуванню в зоні реєстрації агента.

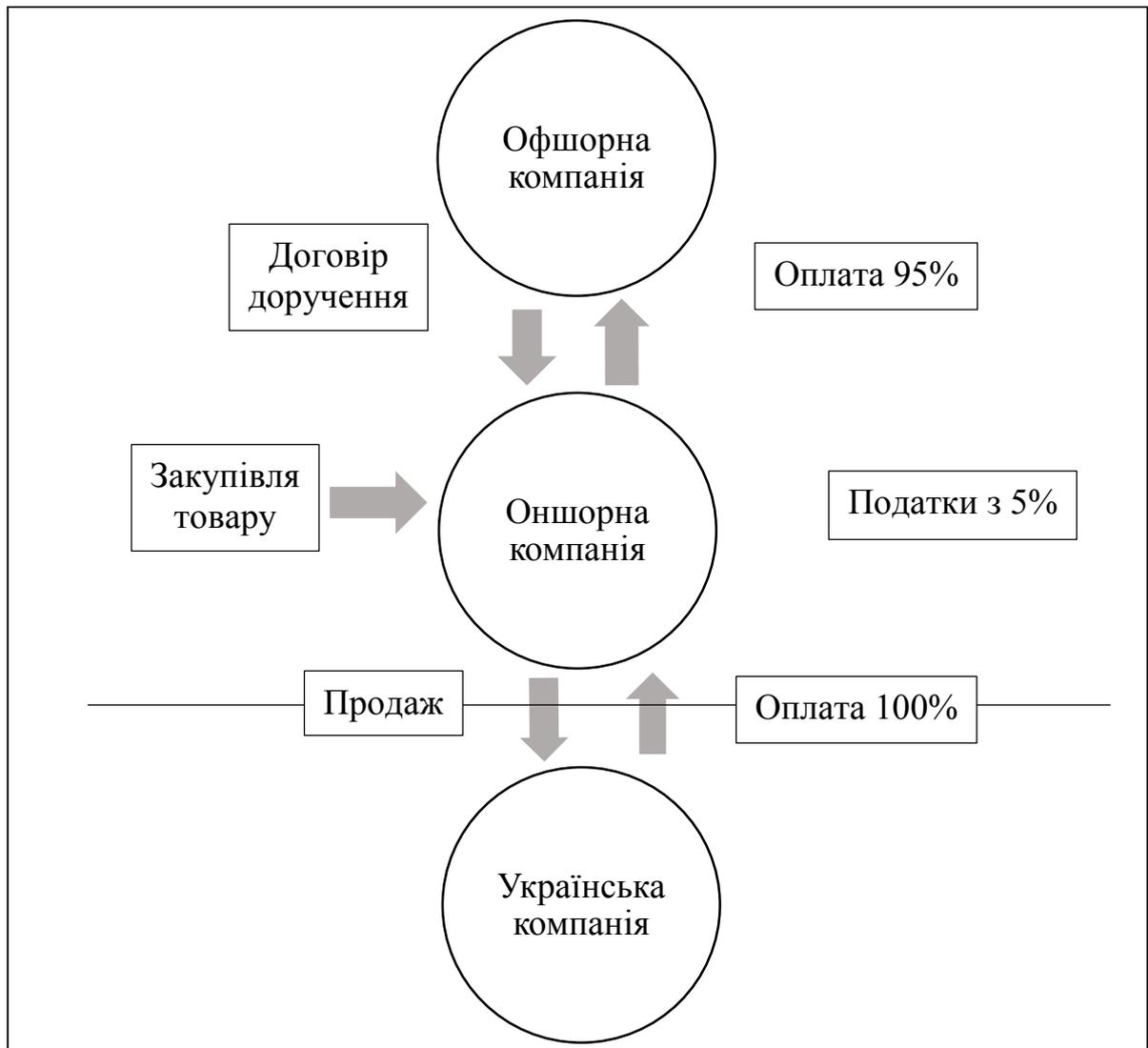

Рис. 2.5. Агентська схема [38]

Схема продажу бізнесу за кордоном (рис. 2.6)

При застосуванні даного методу реалізації бізнесу в організації-продавця з'являються належні податкові результати – місія нарахувати й сплатити ПДВ та податок на дохід.

Всі ці податки можливо поліпшити з підтримкою нерезидентних фірм. Перш за все, нерезидент, оншорна фірма (компанія на Кіпрі, Англії, Швейцарії, Данії і т.д.) отримує 100% корпоративних прав ТОВ або ж згорток промоакцій і робиться володарем української фірми. При цьому для забезпечення конфіденційності акціонером оншорної фірми виступає офшорна фірма (Панама, Беліз, Сейшели і т.д.). Згодом чого фірма реалізує бізнес компанії-покупцеві за угодою. Ймовірний варіант реалізації корпоративних прав (акцій) оншорних фірм іншій компанії-нерезиденту.

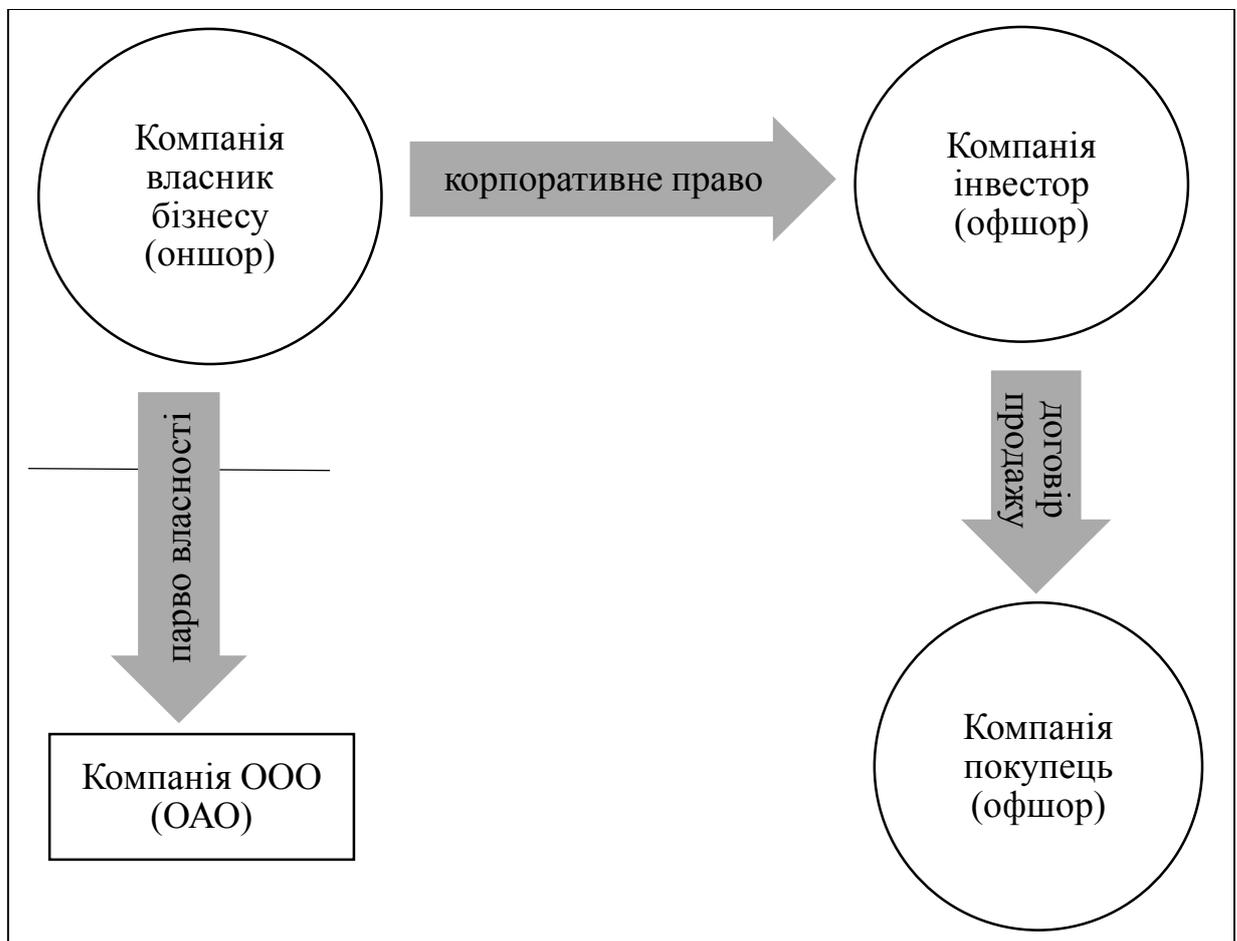

Рис. 2.6. Схема продажу бізнесу [38]

Схема з використанням НМА (рис. 2.7)

У міжнародній практиці використання іноземних, насамперед офшорних фірм для інтелектуальної власності (авторські права, патенти, торгові марки тощо) є досить поширеним явищем. Річ у тім, що насправді розумова

власність – це більш мобільний тип власності, який легко передається іноземному власнику.

Як результат, виникла така тенденція – майно переміщується до тих юрисдикцій, де його функціонування (тобто отримання роялті – ліцензійних зборів за передачу права на його платне користування) пов'язане з найменшими податковими втратами.

Оскільки основна частина офшорних зон не має податкових договорів з розвиненими країнами, при виплаті роялті офшорній фірмі в країні, де надходить прибуток, справляється вихідний податок. У конкретних випадках сплати податку можна уникнути або зменшити, якщо використовувати в схемі транзитну компанію, яка оподатковується в країні, з якою укладено податкову угоду.

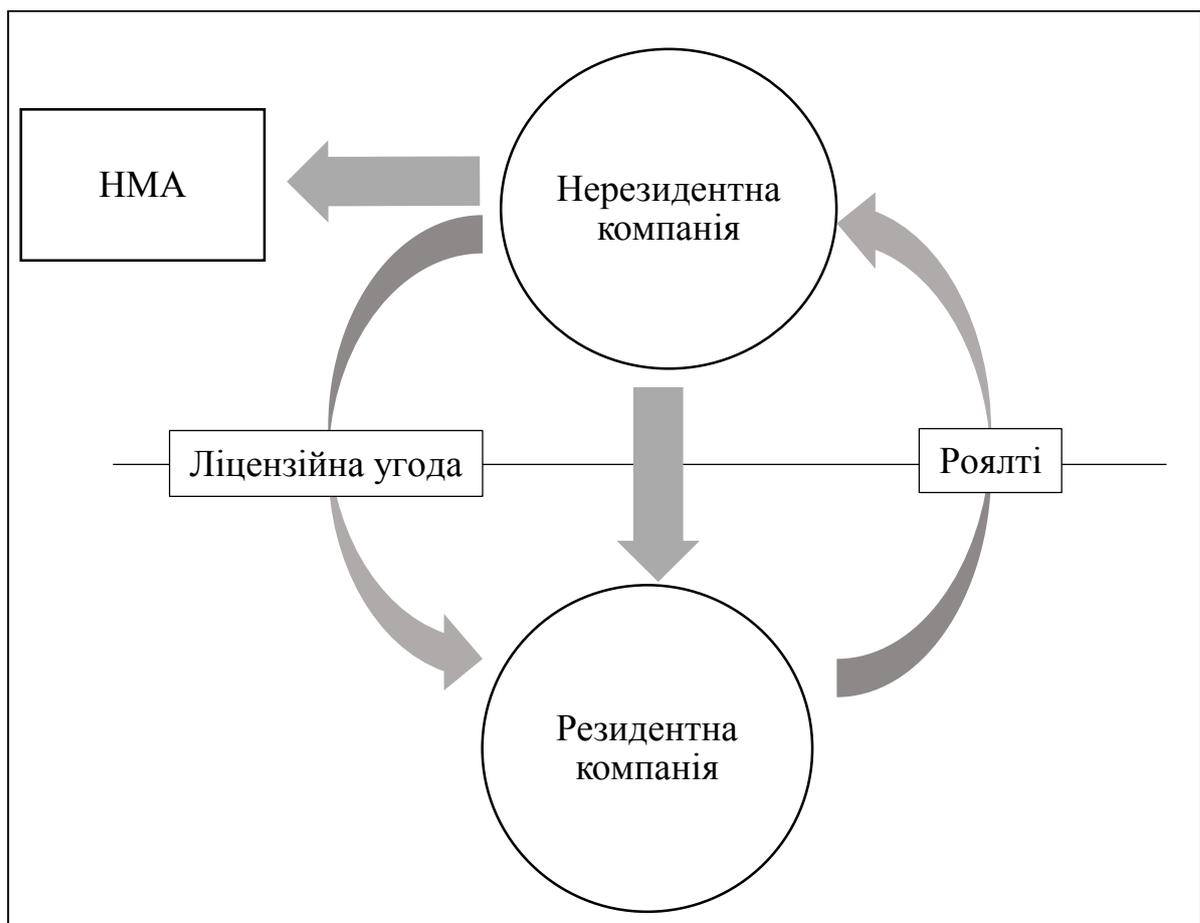

Рис. 2.7. Схема за НМА [38]

У цьому випадку офшорна фірма, власник інтелектуальної власності, дає дозвіл на її реалізацію транзитній фірмі, і вона вже видає субліцензію кінцевому користувачеві. Зокрема, голландські фірми часто використовуються як транзитні фірми, оскільки Нідерланди не справляють податки з роялті, що виходять і передаються офшорній фірмі без додаткових втрат.

Давальницька схема (рис. 2.8)

Дана схема підходить для фірм, що володіють створенням, що займаються виробництвом товарів, переробленням та зберіганням сировини. Схема виробництва на давальницькій сировині – це виробнича робота, пов'язана з переробленням на умовах контракту підряду сировини клієнта з передачею йому готової продукції.

Переробка на митній території – митний режим, згідно з яким іноземні товари переробляються у встановленому законодавством порядку без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності за умови подальшого реекспорту продуктів переробки.

Умови обробки зазначені митниками в Дозволі окремо для кожного випадку. У цьому випадку термін, зазначений у Дозволі, може бути продовжений, але загальний період обробки не може перевищувати 365 днів. Подовження строку обробки ґрунтується на письмовій заяві підприємства, якому було видано Дозвіл, та за наявності документально підтверджених причин.

Розглянемо як же дана схема працює на практиці – якщо постачальник включить компанії-нерезиденти в систему давальницького збору, ми одержимо схему, яка дає можливість нам покращити податки. Офшорна компанія закупляє сировину та укладає контракти на переробку сировини. Ціна переробки не включає ПДВ, оскільки послуга експортується і є нульовою ставкою.

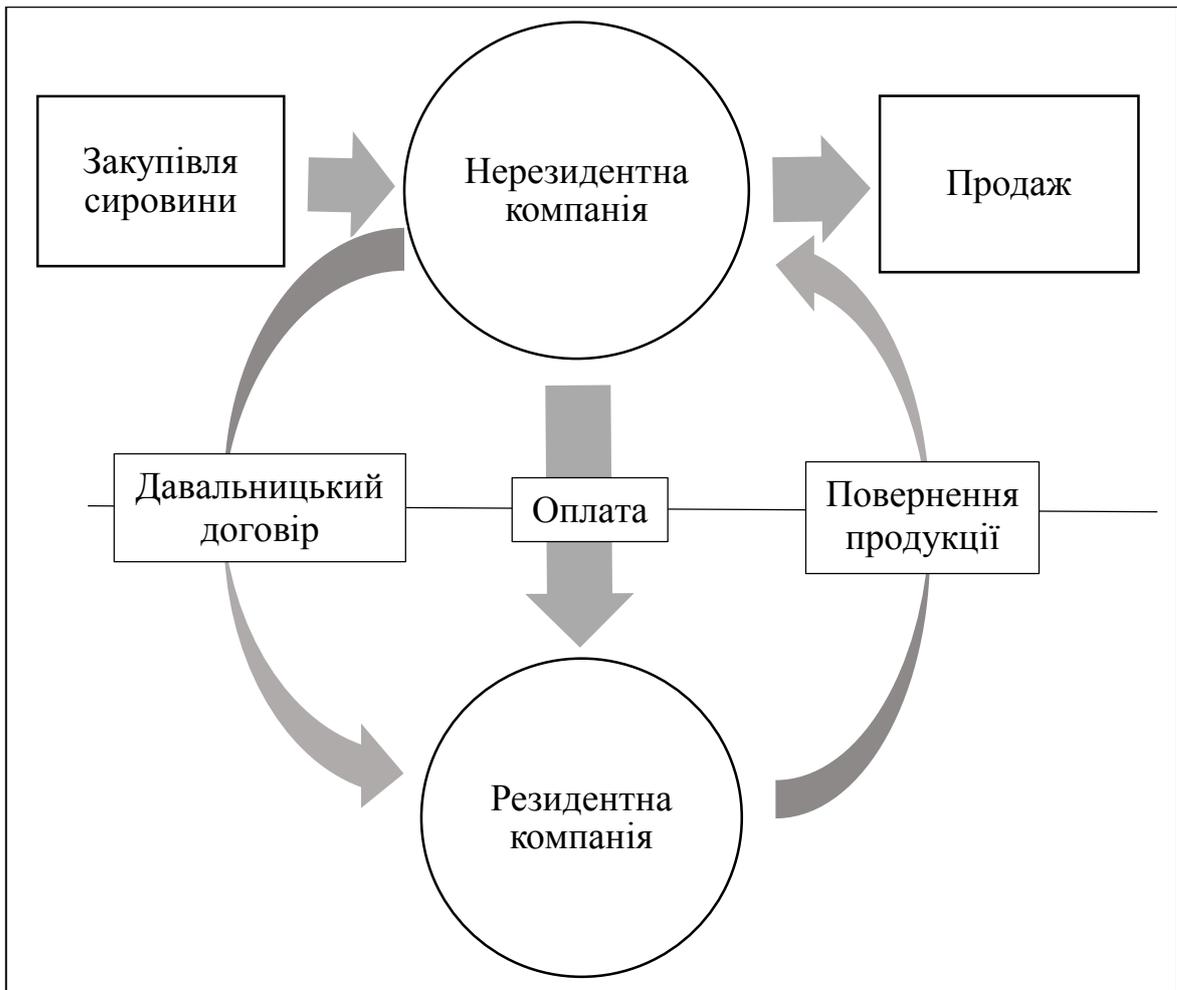

Рис. 2.8. Давальницька схема [38]

В офшорних схемах бізнесу немає нічого секретного. Про них всі знають, але водночас реально ніхто не бореться з ними.

Тож давайте розглянемо як саме використовуються офшорні експортно-імпорتنі операції в різних галузях економіки (дод. Б).

Дані та інші офшорні схеми бізнесу вже багато років успішно діють в Україні та інших країнах СНД, а іноді й в більш розвинених країнах, хоча законодавство там суворіше, і не кожна схема може застосовуватися на практиці.

Проте, це лише невелика частка схем, які існують і використовуються українським бізнесом. Таким чином, лише поліпшення податкового законодавства та фіскальної політики загалом зможе запобігти використанню

таких та подібних схем і, як результат, значно збільшить податкові надходження та суттєво зменшить тіньову економіку.

Таким чином, із розвитком та становленням цифрової економіки поширення набувають офшорні схеми ведення господарської діяльності, які спрямовані на максимізацію прибутків підприємницьких структур за рахунок мінімізації обов'язкових податкових відрахувань до бюджетів відповідного рівня. Використання означених схем має як позитивні так і негативні фактори впливу на економічну систему певної юрисдикції.

Серед негативних факторів найбільш значущими є:

- створення умов для недобросовісної податкової конкуренції;
- втрати доходів бюджетів України різного рівня, що супроводжується витоком фінансових ресурсів з економічної системи
- розвиток тіньового сектору економіки.

На рівні підприємства, використання офшорних схем ведення бізнесу пов'язано із зростанням бізнес-ризиків: корупційного; податкового; митного; репутаційного; легалізації злочинних доходів. До позитивних можна віднести:

- підвищення ефективності перерозподілу фінансових ресурсів;
- прискорення їх обігу у глобальній економічній системі;
- зменшення глобального податкового навантаження;
- зниження інвестиційних ризиків розвитку країн «третього світу».

Офшорний бізнес є не тільки гнучким та динамічним, але й дуже різноманітним. Постійно пропонуються нові офшорні послуги, які часто тривають лише обмежений проміжок часу. У схемах зараз задіяні не тільки корпоративні підприємства, а також інші організаційно-правові форми бізнесу. У офшорному бізнесі стає все більше товариств з обмеженою відповідальністю, товариств з обмеженою відповідальністю, а також їх комбінованих форм.

Офшорні можливості часто використовуються злочинними суб'єктами та в кримінальних цілях. «Брудне відмивання грошей» займає тут щільне місце, для якого часто використовуються послуги офшорних компаній.

У цілому використання офшорних центрів залишається вигідним національним інструментом уникнення оподаткування та приховування капіталу. Подальша пасивність зміцнить статус країни та репутацію країни щодо небажання протистояти агресивним транскордонним схемам уникнення податків і, у гіршому випадку, може в довгостроковій перспективі включити країну до «чорного» списку FATF.

Водночас інтерес держав до офшорних зон настільки зріс, що саме тому вони постійно розвиваються і змінюються. Деякі з них готові співпрацювати з державами для легалізації у світі.

Саме тому важко передбачити, якими будуть офшорні зони в майбутньому, але ми можемо припустити, що їх діяльність може бути легалізована, а «чорні» офшори заміняться серйозними та цивілізованими офшорами, які будуть націлені на діяльність у рамках закону, а не злочину.

РОЗДІЛ 3

РОЛЬ УКРАЇНИ В СВІТОВИХ ОФШОРНИХ ЦЕНТРАХ

3.1. Український бізнес в системі офшорних юрисдикцій

Офшорні компанії в економіці України виникли з моменту здобуття незалежності, у 1991 році, коли вітчизняний бізнес почав реєструвати дочірні компанії за межами України в юрисдикціях з низьким податком.

Точно визначити рівень офшоризації української економіки практично неможливо, тому що не має офіційної інформації. Тому ми можемо скористатися даними журналістських розслідувань. Дані, опубліковані Міжнародним консорціумом експертів-розслідувачів (ICIJ), показують інформацію про 469 офшорних компаній, 643 особи, пов'язані з цими офшорними компаніями, 20 посередників та 558 адрес можна знайти в базі даних ICIJ на запит про Україну. Однак ця вершина айсберга не показує реальних масштабів офшорингу України, в тому числі не дає уявлення про ситуацію в окремих галузях економіки.

За відсутності даних (що є фінансовою таємницею) ми можемо спробувати оцінити їх масштаби лише опосередковано – шляхом відображення офшорних посилань в одній галузі, наприклад, в банківській системі (BS). Аналіз офшорної діяльності банківських установ (на основі офіційного діючого переліку офшорних країн, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 р. № 143-р.) дозволяє оцінити рівень офшорної капіталізації банківської діяльності – частку офшорного капіталу.

Розглянемо банківські установи України (які надають фінансову звітність), у статутному капіталі яких як мінімум один раз на квартал «засвітився» (як офіційно та через посередників) у різний час офшорний капітал з Віргінських островів, Белізу, Сейшельських Островів, Співдружності Домініки, Кайманових островів, Бермудських островів, Сент-Вінсент і

Гренадини, Сент-Кітс і Невіс. Тому серед найбільш «привабливих» країн, з якими працює український банківський бізнес – Віргінські острови (британські), Кіпр, Беліз, Сейшели.

Відстежуючи динаміку інвестицій за 2012-2017 роки, в цілому офшорні компанії працюють з 35 юрисдикцій, але Кіпр залишається найбільш популярним. Понад 90% інвестицій, які надходять з України до зарубіжних країн, здійснюють інвестиції в цю країну (близько 5,9 млрд. дол.). Відповідний простір займають «ShellCompanies», які є власністю південноамериканських інвестицій у популярні офшорні юрисдикції – Віргінські острови. Саме тому фактично всі інвестиції, що надходять з України, спрямовані на офшорні зони.

Взагалі є 3 списки офшорних зон, офіційно визнаних у світі: ЄС, FATF та ОЕСР. Будь-який із 3 списків поділений на категорії: «чорний» та «сірий». До «чорної» категорії входять держави, які не підкоряються аспектам прозорості, оподаткування, не перешкоджають «відмиванню» грошей і мають підвищений ризик фінансування тероризму. «Сірі» категорії включають держави, статус яких може бути переглянутий [42].

В Україні є ще 2 власних списки офшорних зон, а саме:

- Перелік держав, визначений розпорядженням Уряду № 143-р «Про віднесення держав до переліку офшорних зон». Це країни, фінансові операції яких підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу в рамках Закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом». Серед них – Беліз, Багами, Сейшели, Самоа та інші. Цей список накладається на чорний список ЄС.
- Перелік країн із низьким оподаткуванням, визначений урядом постановою № 1045. Це країни, у яких ставки податку на прибуток на 5% нижчі, ніж в Україні, де існують проблеми з обміном інформацією між державами. Фінансові операції з країнами зі списку постанови № 1045 підлягають контролю. Наглядові органи можуть проводити необхідні перехресні перевірки для отримання податкової інформації,

необхідної у зв'язку з перевітками платників податків. Сюди входять Кіпр, Багами, Беліз, Вануату, Гонконг, Іран, Киргизстан, Туркменістан, Східна Німеччина Лаосу, Куба, Ліхтенштейн, Марокко та інші. Багато країн, як Беліз або, наприклад, Вануату, одночасно входять до двох українських списків.

Найпопулярнішою офшорною зоною українських компаній є Кіпр, працюють вони з державою через ProZorro (Інтернет-платформа, де державні та муніципальні замовники оголошують тендери на закупівлю товарів, робіт та послуг, а представники бізнесу змагаються у тендерах за можливість поставити їх державі). Всього таких компаній більше 140. У список компаній з бенефіціарами з Кіпру входять заводи, забудовники, фармацевтичні компанії та інші. Багато з них пов'язані з українськими представниками.

Серед заводів, що мають «кіпрські» зв'язки, – «Кременчуцький металургійний завод», який продав «Укрзалізниці» запчастин до поїздів вартістю на 900 млн грн. У список також входить завод «Титан України». Комунальний завод «Суміхімпром», за версією слідства Радіо Воля, заплатив «Титану України» 836 млн грн на аукціоні. Раніше слідчі писали, як Запорізький титано-магнієвий комбінат купував залізні бочки майже вдвічі дорожче.

У 2019 році Полтавська міська рада зобов'язала компанію Simbol Systems встановити електричний квиток у соціальному транспорті. За повідомленням Poltavske.TV, компанія фігурує у кримінальних справах на основі статті про фінансування тероризму та легалізацію прибутку, набутого злочинним методом.

ІТ-фірма – «Айкужн ІТ» була заснована в 2015 році, за півтора місяці до першого траншу від Львівської ОДА за підозрілу покупку розробки електричного документообігу. У 2016 році СБУ порушила справу проти компанії з подібною назвою «Айкужн», яка також мала кіпрське коріння і займалася розробкою програм.

У список кіпрських компаній входить також «Альфатех», який вже вважається нульовим. Компанія із села Слобожанське біля Дніпра продала Дніпровській міській раді спеціальне обладнання для прибирання за 200 млн грн.

Беліз водночас відноситься до 2-х вищезазначених українських списків та «чорного списку» ЄС.

Компанія «Час мрій» була заснована в 2014 році, після чого бенефіціаром стала громадянинка Белізу – Анжеліка Пасенідоу, центральноамериканського штату поблизу Мексики. Дана Анжеліка була секретарем у кіпрській компанії QUICKRACE LIMITED. Компанія «Час мрій» з 27 торгів ProZorro виграла лише один раз у тендері на 24 мільйони гривень на передачу послуг харчування для дітей Волинської області, які постраждали внаслідок Чорнобильської трагедії. Дана компанія фігурувала у кримінальних справах.

ТОВ «Ліки України» було засновано у вересні 2018 р. У лютому 2019 р. начальник управління комунальної власності Чернігівської обласної ради через стратегічну схему надав фірмі активи Чернігівської комунальної компанії «Ліки України». За даними чернігівського порталу CHELine, аптеки, лабораторії, житловий фонд КП «Ліки України» оцінюється у понад 140 000 000 грн. Відтоді ТОВ «Ліки України» виграло 176 публічних тендерів (із 445) на суму 17 млн. грн. Серед бенефіціарів ТОВ «Ліки України» – компанія з Белізу, яка зареєстрована за тією самою адресою, практично, як і компанія, якій торговці сільськогосподарською продукцією переписали компанії Кропивницького ТОВ «Нива-2010» у 2017 році.

Серед інших компаній Белізу є дочірня компанія «Лауж-ФМ», Видавництво Український медіахолдинг та «Укрполіграфмедія». Їх бенефіціаром є Бредлі Метью Адріан з Белізу.

Об'єднані Арабські Емірати інтегровані до «чорного списку» ЄС та українського списку № 1045. Одеська компанія «Телекомунікаційні технології» була заснована в 2001 році. Зареєстрована в кіпрській компанії Panoramicbit Limited, бенефіціаром якої є Павло Мараховський та однойменна

компанія Panoramicbit Limited, зареєстрована в Дубаї (ОАЕ). Павло Мараховський вважається управителем моделі «Розумне місто» і ключовий за інновації у виробництві електроприладів Infomir Group. Фірма виграла 10 тендерів на постачання лічильників в Україні. З 2016 року «Телекомунікаційні технології» уклали з державою угод на 374 млн грн. Одеська фірма фігурує у кримінальній справі про витрачання грошей на ремонт катастрофічного табору «Вікторія».

Тихоокеанський уряд Австралії Вануату також одночасно інтегрований у 2 українські списки та «чорний список» ЄС. ТОВ «Центральний універмаг», зареєстроване в Дніпрі, має вануатського бенефіціара, а також засновника кіпрську компанію. У муніципальному секторі уряд співпрацює лише з дніпровським комунальним підприємством «Благоустрій міста». У 2017 році в один день комунальні підприємства з подібними допороговими закупівлями по 169 000 гривень купили 24 кіоски у ТОВ «ЦУМ».

Стосовно офшора для України, як інвестора, зазначимо, що для малого та середнього бізнесу не потрібні офшори, тому що ставки податків за спрощеною системою оподаткування – від 1 до 5%, а це з точки зору європейців і американців робить країну офшором. Але корупція, яка присутня в Україні, робить державу малопривабливою для інвесторів.

Таким чином офшори можуть стати першочерговою допомогою для української економіки за рахунок незначних податків (країна перетвориться на оншор, такі як Кіпр чи Мальта) і концентрація значного капіталу світу може простимулювати фінансову відповідальність та дисципліну перед світовими партнерами (глобальними компаніями і державами), а також пригальмувати розвиток корупції в країні.

Дані ІСІУ виявляють, що Україна займає мізерно мало місця в глобальній офшорній павутині. Безпосередньо з Україною пов'язано лише 0,23% вузлів або 1689 з 719000 наявних (для порівняння частка ВВП України в світовому ВВП приблизно 0,12%). Для прикладу кількість вузлів, які пов'язані з

Великобританією 4.3%, зі Швейцарією 6.6%, з Китаєм 9.2%, з Гонконгом 14.3% (рис. 3.1).

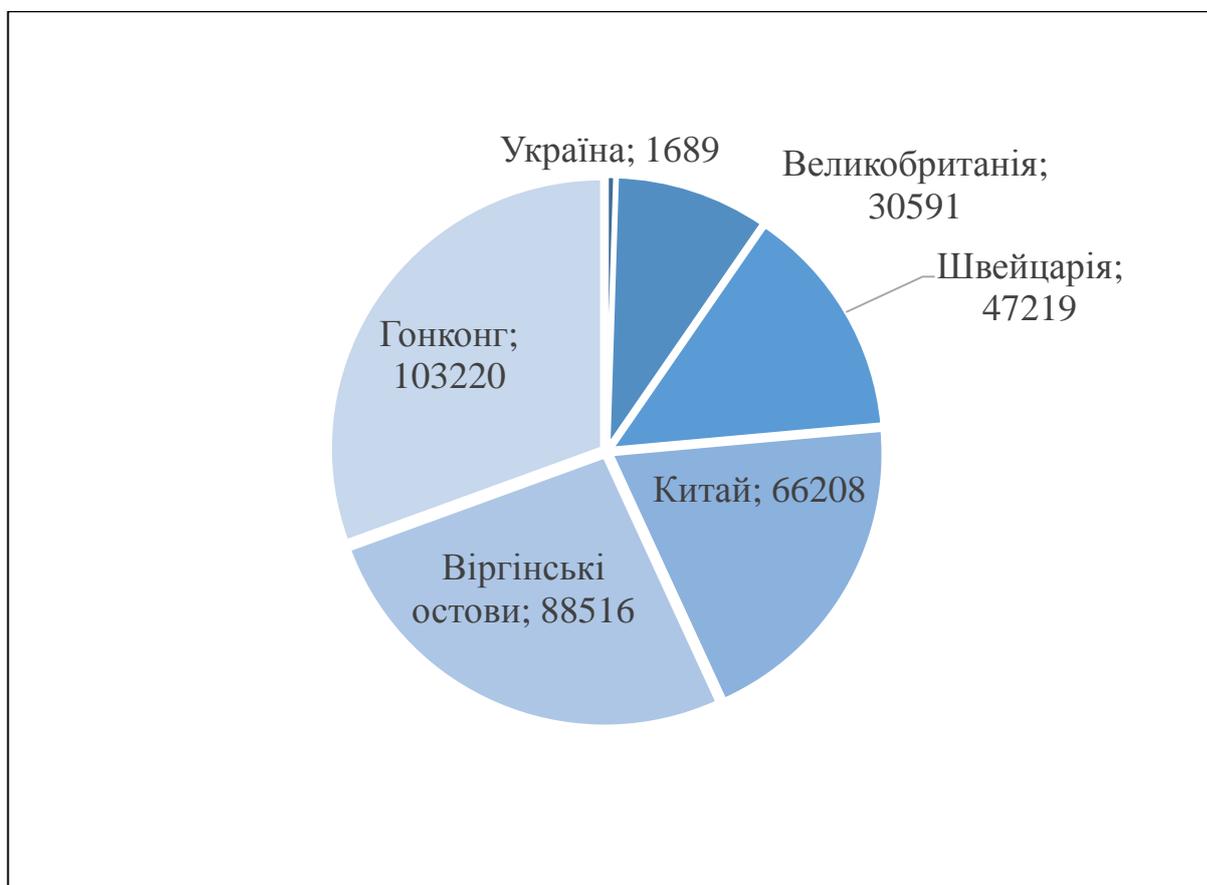

Рис. 3.1. Місце України в глобальній офшорній мережі [28]

У панамських документах зазначається 20 посередників, зареєстрованих в Україні: 9 з них – фізичні особи, інші 11 – юридичні особи.

Рейтинг посередників за кількістю зареєстрованих офшорних компаній є таким:

1. «ANGLO BUSINESS ADVISORS LTD.» – 110;
2. «Tax Consulting U.K. Ltd.» – 93;
3. «C&A Limited» – 71;
4. «C & A PARTNERS LLP» – 38;
5. «K. A. C. LIMITED» – 38.

Україна є членом міжнародної офшорної системи світу, але її частка незначна.

Щодо законності ведення та оподаткування бізнесу з офшорами в Україні контролюється державними органами, а саме: податковою та митною службами, Держфінмоніторинг, поліцією, прокуратурою та СБУ.

3.2. Антиофшорна політика у світі та в Україні

Деофшоризація (англ. de-offshorization, від слова offshoring) – це проведення державою комплексу заходів у законодавчій, правовій та інформаційній сферах для зменшення або виключення подальшого залучення до національного економічного обігу резидентів під виглядом іноземців або використання іноземних правових конструкцій, які переслідують в основному незаконні або нечесні цілі.

Загальні втрати від офшорингу економіки дуже важко оцінити. Експерти з розвинених країн часто концентруються на втратах національних бюджетів від агресивної мінімізації оподаткування за допомогою офшорів, але для країн, що розвиваються, відтік дефіцитного капіталу також дуже важливий.

Антиофшорне регулювання в світі – це наслідок як окремих дій, так і спільних дій:

- міжнародних організацій ОЕСР, МВФ, FATF (вимоги до міжнародних стандартів обміну фінансовою інформацією, перелік юрисдикцій);
- окремих заінтересованих країн (реалізація успішних податкових амністій офшорного капіталу в США, Італії, Великобританії; придбання «сірих» компакт-дисків у фізичних осіб з інформацією про громадян Німеччини, які не платили податки; запровадження податку на фінансові операції в багатьох європейських країнах);
- ЄС (створення Eurofisc, загальноєвропейської системи протидії ухиленню від сплати податків; Загальної консолідованої база для корпоративних податків);

- обраних офшорних юрисдикцій (заходи щодо підвищення прозорості їх діяльності та обміну інформацією з податковими органами зацікавлених країн);
- приватних осіб та некомерційних організацій (оцінки обсягів та канали незаконних фінансових потоків «Tax Justice Network (TJN)» та Eurodad);
- журналістів (підвищення прозорості через офшорні розслідування «Offshore leaks» Міжнародного консорціуму журналістів (ICIJ) у 2010 р.; «Панамські документи» у 2016 р.)

Усі заходи щодо деофшоризації, в кінцевому рахунку, спрямовані на:

- боротьба з офшорами або посилення контролю за операціями в офшорних районах;
- полегшення умов для ведення бізнесу як фактор розвитку національної економіки;
- державна політика, спрямована на вдосконалення податкової, законодавчої, правоохоронної та інформаційної діяльності суб'єктів господарювання з метою зменшення втечі капіталу та репатріації;
- запобігання використанню офшорів для несправедливого податкового планування та зниження рівня оподаткування деяких їх компаній та громадян;
- підвищення стабільності транскордонних грошових потоків та зменшення впливу офшорного спекулятивного капіталу на національні фінансові ринки;
- зниження рівня анонімності бенефіціарів офшорних компаній та їх діяльності.

Універсальність і масштабність питань деофшоризації ускладнює отримання швидких конкретних результатів. Незважаючи на різні підходи до вирішення проблем, пов'язаних з офшорами, експерти сходяться на думці, що мова йде про систематичну роботу, орієнтовану на здійснення комплексу дій, що містить не лише економічні, а й політичні, інституційні, адміністративні,

правові, податкові складові, що дозволить окупитися в середньо- та довгостроковій перспективі, але для України це повинно розпочатися зараз, оскільки економіка стає біднішою від втрат фінансових ресурсів.

Важливим кроком світового співтовариства в обмеженні роботи офшорних зон стало ведення «чорного» списку «податкових гаваней», опублікованого ОЕСР у 2000 р. у боротьбі з «шкідливими податковими методами» для виконання призначень ОЕСР. Рекомендації передбачають необмежений обмін інформацією щодо адміністрування чи виконання державного податкового законодавства. Якщо держава реагує на вимоги іноземної держави і надає інформацію про компанію та її власників, вона потрапляє в «білий» список. Як наслідок, «податкові гавані» ОЕСР більше не визнаються офшорами. Ці стандарти потроху приймаються усіма державами, які субсидують податкові режими.

Міжнародні податкові стандарти були узгоджені на саміті G20 («Велика двадцятка») у Берліні в 2004 році, який також обговорювався державами, що не входять до ОЕСР. Одним із провідних положень даних стандартів вважається обов'язок держав передавати інформацію про будь-які податкові питання, незалежно від положень національного податкового законодавства про захист окремих даних або банківської таємниці для цілей оподаткування. Держави, які дотримуються цих стереотипів, зобов'язані надавати податковим органам інформацію (про нерухомість, прибуток та рахунки компанії чи фізіологічної особи). Фінансові санкції мають використовуватися до держави, яка не хоче вживати загальновизнаних податкових заходів.

На практиці існує 3 провідні методи обміну інформацією між фіскальними органами всіх видів держав: отримання інформації за запитом, обмін без запиту та самообмін інформації, який зараз набуває все більшого поширення. Ці методи значною мірою відповідають рекомендаціям ОЕСР, які зобов'язують уповноважені організації допомагати одна одній в збиранні податків та обміні інформацією.

ОЕСР розмежовує юрисдикції на 3 категорії, які називають «білі», «сірі» і «чорні» списки. У «білому списку» присутні юрисдикції, які ввели у власну податкову систему стандарти ОЕСР, тобто держави, що входять в білий перелік, відповідають встановленим стандартам і вимогам для обміну інформацією по задачам оподаткування. Друга категорія юрисдикцій («сірий список») офіційно взяла на себе відповідальність щодо прийняття стандартів ОЕСР, втім не робить їх на практиці, тобто, «сірий список» має юрисдикції, офіційно задекларували прийняття стандартів ОЕСР, але не ввели їх повністю. В «чорний список» ОЕСР 2016 інтегровані держави, які проводять політику недбайливої податкової конкуренції і не дають інформацію податковим органам інших юрисдикцій. На сьогоднішній день, це Коста-Ріка, Лабуан, Уругвай, Філіппіни.

На зустрічі G8 в Лох-Ерні (Північна Ірландія) ОЕСР впровадила програму для досягнення сукупних цілей щодо збільшення прозорості масової податкової системи, розроблену на виконання намірів по деофшоризації під назвою «Покрокові зміни в податковій прозорості».

МВФ разом з Групою Світового банку відготували «Програму оцінки фінансового сектора», що отримала назву (Financial Sector Assessment Program – FSAP). За відомостями МВФ, третина держав потребують зміцнення заходів по реалізації рекомендацій ФАТФ; 40% мало приділяють інтересу протидії відмиванню доходів; 60% мають збільшити ступінь співвідношення державних стандартів вимогам в інвестиційній сфері в узгодженні зі стандартами IOSCO; 40% держав мають збільшити національні стереотипи в банківській сфері відповідно до рекомендацій Базельського комітету; 50% оцінених держав не відповідають (повністю або ж частково) міжнародним стандартам в сфері страхування (IAIC 10).

У той же час, в 2001 році створено Міжнародну компанію по податках та інвестиціях (International Tax & Investment Organisation – ІТІО), в яку входять Ангілья, Антигуа, Барбуда, Багамські острови, Барбадос, Беліз, Британські Віргінські Острови, Кайманові острови, Острови Кука, Сент-Кітс і Невіс,

Сент-Люсія, Острови Теркс, Кайкос, Вануату. До основних завдань ІТІО належить відстоювання інтересів країн-учасниць в частині зберігання ймовірностей перерозподілу всесвітніх грошових ресурсів крізь особисті грошові системи.

На саміті державами G20 у вересні 2013 року було схвалено запровадження принципу в практику адміністрування податків «сплати податків за місцем операційної діяльності», закладеного в основі намірів протидії розмиванню бази оподаткування та руху капіталу, що підготовлено ОЕСР. Окрім єдиного стандарту автоматичного обміну інформацією було запропоновано дві регуляторні ініціативи ОЕСР: «Про розмивання податкової бази та перенесення прибутку» («Base Erosion and Profit Shifting» – BEPS) транснаціональними корпораціями, та «Про податкових інспекторів без кордонів» (the «Tax Inspectors Without Borders» – TIWB).

Саме в Україні також були здійснені кроки для деофшоризації вітчизняної економіки, а саме прийняття в 2013 році Закону про трансфертне ціноутворення (№408-VII), а також включення вимог щодо необхідності введення інформації про кінцевого бенефіціарного власника / кінцевого власника засновника (юридична особа) (Закон №1701). Варто відзначити низку ініціатив, які були значущими у 2016 році, зокрема:

- розробка концепції та створення Президентом України робочої групи з розробки законодавства, спрямованого на дезофшоризацію;
- активне обговорення механізму нульового декларування;
- оголошення про заявку на приєднання до Конвенції № ETS 127 та намір підписати угоди ТІЕА з кожною державою.

Наші парламентарі також здійснили нові законодавчі кроки, зокрема, зареєстрували у Верховній Раді України 12 квітня 2016 р. Законопроект «Про податковий суверенітет України та офшорні компанії» № 4380 та законопроект «Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про податковий суверенітет України та офшорні компанії»» № 4381. Експерти наголошують на важливості прийняття цих

законів, оскільки вони спрямовані на визначення змісту податкового суверенітету України, а також поняття, які ще не закріплені в законодавстві України, зокрема: «офшорна компанія», «офшорна зона», «офшорна країна». Основна ідея – мінімізувати використання офшорних компаній з метою ухилення від сплати податків на території України або для боротьби з корупційними правопорушеннями та відмиванням грошей, фінансуванням тероризму чи іншими соціально небезпечними кримінальними правопорушеннями, в тому числі вчинені політично значущими особами – жителями України. Хоча експерти все ще критикують ці проекти як такі, що не відповідають багатьом основним принципам, запропонованим ОЕСР та ЄС, сам факт їх розвитку є дуже важливим в процесі формування правового поля деофшоризації.

Впровадження останніх європейських ініціатив, які нещодавно були представлені Європейською Комісією у так званому Пакеті проти уникнення оподаткування, може бути орієнтиром для України в цьому напрямку. Він включає: Директиву проти ухилення від сплати податків, Рекомендації щодо перегляду конвенцій про подвійне оподаткування, Директиви про адміністративну співпрацю та Повідомлення про зовнішню стратегію ефективного оподаткування, які вже були подані до Європейського Парламенту для консультацій та Ради для прийняття. Запропоновані заходи базуються на BEPS (від англ. Base Erosion and Profit Shifting) – проект Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) з розробки заходів щодо боротьби з розмиванням податків та прибутку.

Ключовими рисами нових європейських пропозицій є:

- юридично обов'язкові заходи щодо блокування найпоширеніших методів, що використовуються компаніями, щоб уникнути сплати податків;
- рекомендації державам-членам щодо того, як запобігти зловживанню податками згідно договорів;
- пропозиції державам-членам щодо обміну податковою інформацією, пов'язані з транснаціональними компаніями, що працюють в ЄС;

- заходи щодо сприяння належному управлінню податками на міжнародному рівні;
- нова процедура в ЄС для включення до списку третіх країн, які відмовляються грати чесно.

Крім даних завдань Україна ще має виконати ряд вимог, які вона повинна була вже виконати давно, але не реалізували їх через різні суб'єктивні та об'єктивні причини, а саме: поліпшення інвестиційного клімату; розвиток (активізація) внутрішнього фондового ринку; скорочення доларизація; наведення порядку на митниці (для виключення контрабанди, тіньового експорту та «сірого» імпорту); прийняття програм та створення структури підтримки експортерів; створення економічних зон, орієнтованих на інноваційний розвиток; підвищення авторитету української судової системи.

Загалом, успіх деофшоризації, репатріація капіталу, формування фондів власних фінансових ресурсів розвитку, збереження національного багатства залежить не стільки від створення перешкод для переходу в тінь і втечі в офшорах, як від стимулів для зміцнення довіри до вітчизняної економіки, безпеки бізнесу та його впевненості у перспективах в Україні.

Отже, проаналізувавши вищесказане можна зробити висновок, що антиофшорне регулювання здійснюється на трьох рівнях: глобальному (ОЕСР, МВФ, ООН, FATF), регіональному (в межах країн СНД, таких як ЄС), двосторонньому (засновані на підписанні міждержавних угод). Деофшорні заходи спрямовані на: запобігання використанню офшорів для нечесного податкового планування та розвитку незаконної (злочинної) діяльності; посилення бази оподаткування держав за рахунок сплати податків на доходи, отримані в офшорних зонах; підвищення стабільності транскордонних грошових потоків та зменшення впливу офшорного спекулятивного капіталу на національні фінансові ринки; зниження рівня анонімності бенефіціарів офшорних компаній та їх діяльності.

Заходи щодо деофшоризації економіки України слід розробляти з урахуванням тенденцій розвитку технологій управління грошима та іншими

ресурсами, включаючи постачання та продаж товарів (робіт, послуг) із використанням віддаленого доступу до об'єкта управління через Інтернет. Потрібно звернути увагу на умови контролю та взаємовідносин між підприємствами із встановленням чіткої ієрархії, яку легко впізнати та визначити в суді, в тому числі шляхом прийняття запобіжних заходів для штучного відхилення від статусу постійного представництва, наприклад, наскрізь використання договорів комісії. У той же час важливим елементом системи заходів щодо протидії поширенню офшорного бізнесу має стати безперешкодний та оперативний обмін інформацією між податковими службами різних країн, включаючи розкриття агресивного податкового планування.

Для зменшення негативного впливу використання суб'єктами господарювання компаній, зареєстрованих в офшорних юрисдикціях, необхідно запровадити чіткі критерії для визначення офшорної компанії, бенефіціарного власника та її податкового резидентства, включаючи місце основної (операційної) діяльності, як визначено у національному законодавстві економічної діяльності. Водночас необхідно пояснити розуміння податкового планування, яке в деяких випадках розглядається як оптимізація податків або навіть відкрите ухиляння від сплати податків. Все це не має нічого спільного з перевагами офшору як інструменту податкового планування, умов та механізмів його використання в офшорах та можливих заходів щодо забезпечення цілеспрямованості та законності застосування офшорного механізму вітчизняним бізнесом.

З метою створення умов економічної недоцільності застосування офшорних схем ведення підприємницької діяльності в Україні необхідно розробити та впровадити економічно обґрунтовані обмеження щодо запобігання розмивання бази оподаткування прибутку підприємств на основі встановлення межі використання суб'єктами підприємницької діяльності. Все це можна досягти через недопущення віднесення на собівартість продукції обсягів виплат по обслуговуванню позики, що перевищують певний рівень.

ВИСНОВКИ

Аналіз розвитку офшорних зон, їх типів, особливостей функціонування, специфіки та еволюції офшорного бізнесу, досвід глобального офшору на сучасному етапі та місце України в офшорному світі дозволяє зробити ряд висновків.

1. Офшорна зона є одним із видів вільних економічних зон, особливостями якого є створення для підприємців сприятливого валютно-фінансового, фіскального режиму, високий рівень банківської та комерційної таємниці, лояльність до державного регулювання. Вивчення особливого статусу офшорних зон та умов їх функціонування служить для вирішення проблем, пов'язаних із здійсненням тіншових операцій у цих центрах, адже за оцінками експертів сьогодні майже половина світових капіталів якимось чином проходить через офшорні території.

2. Найважливішим важелем виникнення та розвитку офшорних зон – є податкова конкуренція та збільшення податкового тягаря.

3. Найчастіше країни, що розвиваються, стають офшорними центрами, що залежать від великих країн, більшість з яких не мають достатніх фінансових ресурсів для свого розвитку. Все це змушує політичну еліту останнього виступити проти обмеження використання офшорів у світовій фінансовій системі, для чого вони використовують відповідні механізми ООН. Тому на міжнародному рівні важливо розробити та впровадити систему фінансових заходів, які допомогли б цим країнам компенсувати свої втрати в результаті обмеження або заборони офшорної діяльності.

4. Відтік вітчизняного капіталу в офшорні зони зумовлений несприятливим місцевим інвестиційним та податковим кліматом. Економічна та політична нестабільність, швидко змінюване законодавство, недовіра до влади, а також низький рівень розвитку інфраструктури фінансового ринку роблять країну не вигідною для ведення бізнесу та залучення інвестицій.

Внаслідок цього інвестори віддають перевагу розміщенню коштів у бізнес-середовищі інших країн, які характеризуються більш сприятливими умовами.

5. Для України офшор є найефективнішим механізмом інвестування. За оцінками експертів, близько 80% інвестицій в Україну здійснюють українці через офшорні компанії. Для цього можуть бути використані взаємовигідні угоди, кредитні лінії, дочірні та спільні підприємства. Іноземні інвестиції також можуть здійснюватися у формі обладнання та технологій як зворотна фінансова допомога. Необхідно зареєструвати інвестиції в Національному банку, який гарантує повернення коштів з України.

6. Виділено основні переваги офшорів:

- повне або суттєве звільнення від податку на прибуток та капітал;
- повна конфіденційність інформації про власників та бізнес офшорної компанії;
- дуже спрощений бухгалтерський облік (а іноді взагалі ніякий);
- відсутність валютного контролю;
- можливість використання номінальних власників та директорів;
- заборона на ведення бізнесу в офшорній юрисдикції.

7. Визначено недоліки офшорних центрів:

- недобросовісна податкова конкуренція і, як наслідок, ухилення від сплати податків;
- економічна нестабільність через перспективу накопичення в офшорних районах великих сум капіталу;
- відтік капіталу;
- зростає тіньова економіка;
- зростає безробіття в країнах-донорах.

8. З кожним роком механізми офшорного бізнесу стають дедалі різноманітнішими, що загрожує ефективному функціонуванню світової фінансової системи. у схемах зараз задіяні не тільки корпоративні підприємства, а також інші організаційно-правові форми бізнесу. У

офшорному бізнесі стає все більше товариств з обмеженою відповідальністю, товариств з обмеженою відповідальністю, а також їх комбінованих форм.

9. Значні зусилля по боротьбі з ухиленням від сплати податків та відмивання «брудних» грошей через офшори докладають провідні країни, а також такі міжнародні організації, як ЄС, ОЕСР, ООН, FATF та інші. Але поки що їхні заходи не дали бажаного результату, оскільки обсяг коштів, які надходять через офшор, щороку лише збільшується.

10. Під тиском міжнародних організацій наша країна поступово посилює антиофшорне регулювання. Усі операції з резидентами офшорних юрисдикцій підлягають підвищеній увазі з боку українського уряду. Водночас проблема полягає у визначенні Кабінетом Міністрів України об'єктивної кількості офшорних компаній, оскільки до них ще не входять окремі держави, які використовуються для виведення значних сум капіталу з нашої країни. Вихід бачимо, окрім використання економічних та правових санкцій, у створенні повноцінних умов для розвитку громадянського суспільства в нашій країні.

11. На основі дослідження сформульовані наступні рекомендації щодо зменшення офшорних центрів в світі:

- міжнародне втручання у національне законодавство деяких офшорних зон, які не виявляють ініціативи щодо міжнародного співробітництва з метою ускладнення деякого їх фінансового законодавства та встановлення стабільної практики міжнародного співробітництва. Це допоможе зменшити ризик злочинного використання цих територій;
- чітко організувати міжнародне право та визначити його положення, яким повинно дотримуватися міжнародне співтовариство, включаючи офшорні зони, під страхом міжнародних санкцій аж до ембарго на фінансові операції;

- створення спеціалізованого, висококваліфікованого міжнародного органу типу «Interpol», який матиме ексклюзивне право переглядати та вивчати всі міжнародні фінансові потоки;
- посилення законодавчої бази національних урядів.

12. Для України можна визначити наступні рекомендації:

- запровадження акредитивної форми розрахунків;
- розробка інтегрованого механізму контролю руху інвестицій, позик, розміщення валютних цінностей на рахунках за межами України;
- підписання угод між урядами України та урядами офшорних зон про запобігання подвійному оподаткуванню та повідомлення про реєстрацію компаній громадянами України;
- вдосконалення валютного контролю з боку банків;
- поглиблення відносин між органами валютного контролю;
- використання факторингу, як методу розв'язання проблеми неплатежів у зовнішньоекономічній діяльності тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агапова А. І. Наслідки діяльності офшорних компаній та шляхи їх подолання / А. І. Агапова, Т. П. Лободзинська. // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. – 2018. – Вип. 22. – С. 126 – 134.
2. Баула О. Особливості еволюції офшорних зон в умовах глобалізації економіки / О. Баула, А. Сачук. // Економіст. – Січень 2012. – №1. – С. 16 – 18.
3. Влияние офшорного бизнеса на экономику Украины / В.А. Дергачев // Економічні інновації: Зб. наук. пр. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2013. – Вип. 52. – С. 66-82.
4. Волкова Ю. О. Розвиток офшорних центрів у системі міжнародного бізнесу / Ю. О. Волкова // Формування ринкових відносин в Україні, – 2008. – №1. – С. 43 – 48.
5. Герасимова В. О. Особливості функціонування офшорних фінансових центрів / В. О. Герасимова, К. Р. Репка // Інфраструктура ринку. – 2020. – Вип. 41. – С. 16 – 20.
6. Горбач Л. М. Міжнародні фінанси: підручник / Л. М. Горбач, О. В. Плотніков – К.: Видавничий дім «Кондор», 2019. – 528 с.
7. Д'яконова І. І. Діяльність офшорних зон у міжнародних фінансових відносинах: значення та регулювання / І. І. Д'яконова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2014. – Вип. 38. – С. 14 – 20.
8. Карлін М. І. Причини, проблеми та шляхи регулювання діяльності офшорів у світовій фінансовій системі / М. І. Карлін // Історія нар. госп-ва та екон. думки України. – 2017. – Вип. 50. – С. 316 – 337.
9. Карлін М. І. Світові офшорні центри: Навчальний посібник / М. І. Карлін – К.: Кондор-Видавництво, 2015. – 424 с.
10. Карлін М. І. Суспільні фінанси в умовах демократії: курс лекцій / Микола Іванович Карлін – Луцьк: Вежа-друк, 2016. – 160 с.

11. Кухарик В. Сучасний стан розвитку офшорного бізнесу у світі / В. Кухарик, В. Фаримець // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. – 2020. – №1 (7). – С. 21 – 40.
12. Лебідь О. В. Особливості діяльності офшорних зон та їх роль у системі світових фінансових центрів / О. В. Лебідь, В. О. Гаркуша // Бізнес Інформ. – 2019. – №11. – С. 290 – 296.
13. Лещенко Р. М. Офшорні юрисдикції: історія виникнення, поняття та класифікація / Р. М. Лещенко // Часопис Київського університету права. – 2014. – №1. – С. 148 – 154.
14. Максименко А. В. Офшорні схеми в європейському оподаткуванні / А. В. Максименко // Економіка і суспільство. – 2017. – №11. – С. 22 – 27.
15. Максименко А. В. Офшорні центри як інструмент міжнародного податкового планування / А. В. Максименко // Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць. К.: НДЕІ, 2017. – №9 (196). – С. 25 – 30.
16. Манзюк О. О. Негативні наслідки діяльності офшорних зон та шляхи їх подолання в Україні / О. О. Манзюк // Європейський вектор економічного розвитку. – 2013. – №2 (15). – С. 172 – 178.
17. Манзюк О. О. Роль офшорних зон у соціально-економічному розвитку країни / О. О. Манзюк // Ефективність державного управління. – 2014. – Вип. 38. – С. 478 – 483.
18. Руденко В. В. Інвестиційна діяльність в офшорних зонах: особливості реалізації та перспективи розвитку / В. В. Руденко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – №1. – С. 133 – 138.
19. Світова економіка. Навчальний посібник / За редакцією Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, Н. С. Логвінової – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 328 с.
20. Столяров В. Ф. Становлення та розвиток офшорної діяльності резидентів України (в контексті аналізу світового досвіду антиофшорного регулювання) / В. Ф. Столяров, В. І. Островецький // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – №1 (43). – С. 68 – 82.

21. Сучасна офшоризація бізнесу у конструкті національної фіскальної безпеки / З. Луцишин, Н. Южаніна, Т. Фролова та ін. // Міжнародна економічна політика. – 2019. – №1 (30). – С. 70 – 112.
22. Удовик Е. Л. Оффшорная практика в мировой экономике / Е. Л. Удовик // Вісник Харківського Національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2013. – №1042. – С. 44 – 47. – рос.
23. Уманців Ю. М. Оффшорне підприємництво у сучасній економіці. Монографія / Ю. М. Уманців, Ю. А. Швед – К.: Атіка, 2004. – 144 с.
24. Чеберяко О. В. Сутність офшорної фінансової діяльності та її вплив на економіку України / О. В. Чеберяко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2014. – Вип. 118 (частина II) – С. 46 – 59.
25. Черленяк І. І. Міжнародний офшорний бізнес та глобальна фінансова система / І. І. Черленяк, О. М. Дюгованець // Проблеми економіки. – 2014. – №2. – С. 24 – 29.
26. Шумська С. С. Фінансове багатство України в офшорах світу та офшоризація капіталу банківської системи / С. С. Шумська // Економіка і прогнозування. – 2016. – №4. – С. 25 – 47.
27. Шутова О. С. Правова природа офшорних зон / О. С. Шутова // Часопис Київського університету права. – 2012. – №2. – С. 143 – 146.
28. Антологія офшорів: Путівник по українській офшорній павутині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://voxukraine.org/longreads/panama/index_ua.html.
29. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 р. №1702-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.
30. Індекс фінансової таємниці – результати 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fsi.taxjustice.net/en/introduction/fsi-results>.

31. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (ратифіковано Україною 17.11.2010 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948.
32. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму (ратифікована Україною 31.07.2006 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_712.
33. Лакіза В. В. Фінансові механізми офшору [Електронний ресурс] / В. В. Лакіза, А. П. Ілечко // Національний університет «Львівська політехніка». – 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [014_Finansovi_mehanizmi_of_100_106_706.pdf](#).
34. Міжнародний валютний фонд : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/mae/osshore/2000/eng/role.htm>.
35. Організація економічного співробітництва та розвитку : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=5988>.
36. Офшорні схеми [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу: <https://offshore-express.com.ua>.
37. Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України від 14 травня 2015 р. №449 – р // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2015-%D1%80#Text>.
38. Розробка офшорних схем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fbs-tax.com/uk/tax-planning/the-development-of-offshore-schemes/>.
39. Таблиця порівняння юрисдикцій для реєстрації офшорних компаній // Concept consulting Ltd. 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.conceptconsult.ru/offshore/compare/>.

40. Черкашин В. Наскільки популярні в Україні офшори. 28 лютого 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/naskilki-populyarni-v-ukrajini-ofshori-2454606.html>.
41. International Consortium of Investigative Journalists: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.icij.org/investigations/>.
42. ProZorro: 670 млн грн на «чорні» офшори – 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dozorro.org/blog/prozorro-670-mln-grn-dlya-chornih-ofshoriv>.
43. Zorome A. Concept of Offshore Financial Centers: In Search of an Operational Definition. International Monetary Fund, 2007. 32 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Concept-of-Offshore-Financial-Centers-In-Search-of-an-Operational-Definition-20583>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Abstract

The increasing processes of integration, liberalisation and the increasing degree of openness of state economies are transforming the modern world into a complex hierarchical system that changes daily in the direction from the national to the global. The elements of this system form an interconnected complex of world economies, offshore zones of which are considered to be an essential part. They play a significant role in the conversion of money and the collection of investments.

The main reason, and at the same time the purpose, for the operation of offshore zones, offshore management schemes and offshore companies is to minimise tax liabilities in both the country of operation and the country of residence of the company.

This objective is achieved by withdrawing all or part of the income from the tax jurisdiction of high-tax countries.

Considering that, offshore zones are a logical development of free economic zones. And for businesses, the use of offshore zones is one of the most convenient methods of saving money, minimising taxation, participating in the capital of other companies and getting money at the right time in any country of the world. At the same time, the mechanism of tax evasion through offshore zones brings significant losses to national budgets.

In recent years, offshore companies have taken a leading position in the distribution of global capital movements, and the crisis in the global economy has only exacerbated the problem of tax optimisation and increased the popularity of offshore zones worldwide and in Ukraine.

Over recent years, most of the total value of global capital has been concentrated offshore, through which about half of financial transactions are conducted. Thus, the majority of investment in Ukraine is made through offshore zones, causing a significant budget deficit.

The relevance of the work is justified by the fact that the formation of international business system takes place in conditions of intensive involvement of offshore zones. Studying the emergence of offshore jurisdictions, their place in the global economy, application of offshore schemes, public attitudes towards offshore business allows us to assess the further development of offshore zones and their participation in the international capital flows. As a consequence, the research on the status and trends of the offshore sector is highly relevant. The widespread use of offshore business ultimately causes states with different levels of socio-economic development to create a clear attitude to this phenomenon. As a result, policies can widely vary from restricting foreign offshore practices to prohibiting public businessmen from using offshore schemes or to establishing an offshore financial centre in their own country.

The aim of this thesis is to define the theoretical and legal foundations of offshore financial centres, offshore locations in the world, use of offshore schemes and ways to counteract the negative effects of offshore jurisdictions.

In order to achieve the aim, the following tasks are carried out:

- To define the theoretical basis of offshore financial centres;
- To determine the prerequisites for the emergence of offshore financial centres;
- To describe the legal regimes for offshore operations;
- To evaluate the place and role of offshore financial centres in the global economy;
- To examine the use of offshore schemes;
- To determine the role of offshore schemes in Ukraine;
- To study the anti-offshore policy.

The object of the research is the process of functioning and the role of offshore financial centres in the world.

The subject of the study is the theoretical and practical foundations of offshore zones and their impact on the state economy.

When writing the bachelor's paper, the following research methods were used: systems analysis (for theoretical and methodological justification of factors and consequences of offshorisation); graphical analysis (to assess the dynamics of offshore financial centres, minimisation of taxation and investment income); statistical analysis (to calculate cash inflows, losses of national budgets).

This study is based on a processing of literary sources, legislative and governmental materials, data from international organisations, obtained from the Internet.

The practical value of the results is that the findings can be used for the study of the topic in schools, at universities during major subjects or in science circles.

The structure of the bachelor paper. The paper consists of an introduction, three chapters, conclusions and a list of references.

The following conclusions have been made in this thesis:

- The concept of «offshore zone» is relevant in the modern world. Areas with a favourable tax regime originated in the ancient world and evolved in the following centuries. They are distinguished according to various criteria: territoriality, reliability, fiscal situation, tax regime, international legal charter, etc.
- An offshore company constitutes a special organisational and legal status for a company, which ensures the maximum reduction of tax costs (often to zero).
- The outflow of domestic capital to offshore zones is due to the unfavourable local investment and tax climate. Economic and political instability, rapidly changing legislation, distrust of the authorities, and underdeveloped financial market infrastructure make the country unprofitable for doing business and attracting investment. As a result, investors prefer to locate funds in the business environment in other countries with more favourable conditions.
- To reduce the negative impact of the use by economic entities of companies registered in offshore jurisdictions, clear criteria should be introduced to determine the offshore company, the beneficial owner and their tax residence, including the place of main (operating) activity, as defined in the national tax laws of economic activity.

Додаток Б

Офшорні експортно-імпортні операції в різних галузях економіки [36]

Галузь економіки	Характеристика
1	2
Торгівля, імпорт	Імпортер, діючи через посередника в офшорній компанії, ділить вартість придбаного товару на 2 частини. Одну частину виплачує постачальнику офшорна компанія (часто – неофіційно «чорна готівка», яку не представляє проблеми отримати в офшори), а іншу – імпортеру. І ця друга частина розрахована таким чином, щоб мінімізувати оподаткування: мита, ПДВ тощо.
Торгівля, експорт	Офшорна фірма виступає торговим посередником між продавцем та замовником товару. На початку експортер продає товари офшорної фірми за низькою вартістю (наприклад, за собівартістю), щоб не отримувати прибуток і, відповідно, не платити з нього податок. Згодом офшорна фірма перепродує цей продукт реальному клієнту за реальною вартістю. Усі пільги «осідають» в офшорах і з цього фактично не сплачуються податки.
Виробництво	У виробничому секторі часто можна бачити використання офшорних схем. Здійснюється це так: перевезення готової продукції здійснюється через посередницького агента, який отримує найменшу плату та оплачує з неї податки. А збір сплачується на рахунок офшорної компанії, де всі пільги «осідають». Крім цього, імпорту сировину можна придбати через офшорну фірму, щоб мінімізувати витрати.

Продовження дод. Б

1	2
Транспорт	<p>Офшорні схеми вдало застосовуються в галузі міжнародних перевезень. У даному разі перевізник зареєстрований в офшорах і здійснює діяльність через агентів у різних державах. Агент являється тільки посередником і важливий для отримання ліцензій та дозволів на перевезення, укладання угод з підрядниками. У такому випадку оплата пропозицій через нього приходять в офшорні фірми, що посилює всі переваги.</p>
Будівництво	<p>Офшорні схеми досить вдало застосовуються в будівництві. В даному разі фірма, зареєстрована в офшорах, виступає головним підрядником, вся плата за звершену будівельну роботу перераховується їй. Водночас формується будівельна компанія-резидент, що бере на себе роль субпідрядника: офшорна фірма передає їй чисту ціну на вироблені будівельні матеріали та роботи. В наслідок субпідрядник нічого не заробляє, або його дохід невеликий, згідно з цим, податки найменші, а весь справжній дохід залишається в офшорній фірмі.</p>
Агентська схема	<p>Офшорна фірма формує мережу агентів у державах, в яких намічає здійснювати діяльність (торгівля, надання послуг тощо). Дані агенти, які діють за умовами агентської угоди, складають важливі договори з підрядниками, відповідно з якими всі платежі надходять на рахунки офшорної фірми. Згідно з цим податки не сплачуються, а агенти заробляють від фірми певну незначну комісію, скажімо, 1% доходу чи навіть менше, з якої вони сплачують податки у своїх країнах.</p>
	<p>З офшорною компанією-одноденкою складається контракт на ввезення любых продуктів або ж послуг, за умовами якого</p>

Продовження дод. Б

1	2
Передплата	<p>буде проведена попередня оплата. Нерідко величини даної передоплати становить 100%. Компанія-резидент, яка бажає «відмити» або ж виключити капітал з держави, переводить подібний авансовий платіж офшорній фірмі, що не виконує умови договору: вона не постачає продукти чи послуги. Слідом за тим на нього подається формальний позов, суд виносить рішення на користь позивача, але реальних механізмів, щоб змусити офшор виконати це рішення, немає. В результаті у компанії-резидента з'являються безвихідні борги, які можливо списати на валові витрати, занижуючи доходи, і сума непомітно «осідає» в офшорі, після чого одноденна фірма закривається.</p>
Кредитування	<p>Компанія-резидент отримує від банку бізнес-позику для оплати зовнішньоекономічної угоди, укладеної з офшорною компанією. Позичкові кошти передаються в офшор і там вони «прокручуються» до тих пір, поки це дозволено законодавством. Наприклад, півроку. А потім повертаються, наприклад, через неможливість виконання умов договору. Позика погашається. І під час подання заявки офшорна компанія отримує задовільну вигоду за ці гроші.</p>
Надання послуг	<p>Офшорна схема «відмивання» грошей є досить поширеною. Компанія, якій потрібно перемістити капітал в готівку або просто збільшити власні витрати, щоб зменшити податок, передає кошти офшорній компанії за угодою про надання будь-яких пропозицій. Зазвичай це досить розмиті пропозиції, наприклад, консалтингові. Все, кошти пішли, витрати визначаються собівартістю, доходи занижені, а в офшорах можна швидко отримати готівку. Реальне надання</p>

Продовження дод. Б

1	2
	послуг підтверджується актом, а фактично з'ясувати їх надання неможливо.
Інвестиції	Інвестор, який хоче відкрити бізнес в іншій країні, створює офшорну компанію та її дочірню компанію (підрозділ), зареєстровану в країні бізнесу. Відповідно до статуту або угоди, дочірня структура передає весь дохід або свою основну частку власної материнської компанії в офшори, що фактично дозволяє значно заощадити на податках, оскільки в офшорній зоні їх немає, або вони є незначними.